

BİLANÇO

TÜRMOB AYLIK YAYIN ORGANI • SAYI : 101 • MART 2005 3.50 YTL (3.500.000.-TL)

- Vergiyi çalışanlar ödedi
- Şirketlere yeni denetim düzeni
- Küresel şirket olma yolları
- Küresel ekonominin devleri sancılı

Ekonomik Rapor

Sahibi

Mehmet TİMUR

Genel Yayın Yönetmeni

Nail SANLI

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Ali Ekber DOĞANOĞLU

Yayın Kurulu

Nail SANLI

Ali E. DOĞANOĞLU

Ahmet FETTAHOĞLU

Yıldız ÖZTÜRK

TÜRMOB

Basın Yayın Dağıtım İşletmesi

tarafından yayınlanmaktadır

Yayın Türü : Yaygın süreli

Adres

Gençlik Caddesi No:107

06570 Anıttepe - ANKARA

Tel: (0.312) 232 50 60 (10 Hat)

Fax: (0.312) 232 50 73

http: www.turmob.org.tr

e-mail:alid@turmob.org.tr

Baskı

Fersa Matbaası

(0.312) 278 43 56

Dergide yayınlanan yazıların yayın hakkı

Bilanço Dergisi'ne aittir.

Kaynak gösterilmeden bir bölümü veya

tamamı alıntı yapılamaz

Türk Ticaret Kanunu

1 956 yılında kabul edilen ve 1957 yılında yürürlüğe giren Türk Ticaret Kanunu değişiyor. Yaklaşık 50 yıldır yürürlükte bulunan düzenleme günümüz ekonomik gelişmelerini ve ticari hayatını kavramaktan uzaklaşmıştı. Hazırlanan yeni tasarı taslağı Mayıs ayı sonuna kadar görüşe açıldı. Gelecek eleştiri ve öneriler sonrası taslağa son şekli verilerek, Meclis'e sevk edilecek.

Avrupa Birliği müzakereleri çerçevesinde, başta temel kanunlar olmak üzere, tam mevzuatın Avrupa Birliği müktesabı ile uyumlu hale getirilmesini zorunlu kılıyor

Tasarı taslağı, denetim ve muhasebe standartları konusunda önemli hükümler içeriyor. Denetçiler, şirketin organı olmaktan çıkarılarak, denetim görevi bağımsız denetim şirketleri ile meslek mensuplarına veriliyor. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu tarafından yayınlanan düzenleme ve standartlara şirketlerin uyma zorunluluğu getiriliyor. Gelişmiş ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de muhasebe standartlarının uygulanması konusunda çok önemli bir adım atılmış oluyor

Denetçilerin şirketin organı olmaktan çıkarılması oldukça önemli ve çağdaş bir düzenleme. Ancak tasarı taslağında yer alan denetçi ve denetim süreci tanımlaması eksik ve hatalı olarak yer almaktadır. Bu düzenlemenin, 3568 sayılı meslek yasası ile paralel bir şekilde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

TÜRMOB ve meslek camiası olarak bu düzenlemeye ilişkin önerilerimizi sunmak üzere çalışmalarına başladık. Meslek camiası adına konunun takipçisi olarak, Avrupa Birliği ülkelerindeki meslektaşlarımızın hak ve yetkilerinin ülkemizde de olması için çalışacağız.

Bu Avrupa Birliği uyum sürecinde mevzuatımızın uyumu kadar işletmelerin ve denetim sürecimizin de uyumuna yardımcı olacaktır.

Dergimizin bu sayısında da ilgi ile okuyacağınızı umduğumuz haber ve araştırmalara yer verdik. Gelecek sayımızda buluşmak dileğiyle...

Nail SANLI
Genel Sekreter

Vergiyi çalışanlar ödedi

2004 yılında beyana dayanan gelir ve kurumlar vergisi bir önceki yıla göre reel olarak geriledi. Basit usule tabi bir mükellef 2004 yılında ortalama 78 milyon lira, beyana dayanan gelir vergisi mükellefleri ortalama 649 milyon lira vergi öderken, bir asgari ücretli 663 milyon lira gelir vergisi ödedi.

Türk vergi sisteminin çarpık ve adaletsiz yapısı sürekli derinleşiyor. Vergi sisteminde beyana dayanan vergiler sürekli düşerken dolaylı vergilerin payı artış gösteriyor. Gelir vergisi başlığı altında yer alan basit usule tabi mükellefler 2004 yılında ortalama mükellef başına 78 milyon 454 bin lira vergi ödediler. Basit usule tabi 814 bin 532 mükellef bulunuyor. Bunların 2004 yılında ödedikleri toplam vergi miktarı 68 trilyon 904 milyar lira. Buna göre mükelle başına yıllık ödenen vergi ise 78 milyon 454 bin lira oluyor. 2004 yılında beyana dayanan gelir vergisi mükellefleri de asgari ücretliden daha az vergi ödedi, 2004 yılı sonu itibarıyla 1 milyon 774 bin 568 gelir vergisi mükellefi bulunuyor. Bunların ödedikleri

toplam vergi ise 1 katrilyon 151 trilyon 288 milyar lira. Mükellef başına düşen ortalama vergi ise 648 milyon 770 bin lira oldu.

Kurumlar vergisinde de benzer bir tablo ortaya çıktı. 2004 yılı sonu itibarıyla 632 bin 93 kurumlar vergisi mükellefi bulunuyor. Bunların ödedikleri kurumlar vergisi 9 katrilyon 619 trilyon 359 milyar lira. Kurumlar vergisi mükellefi başına ödenen vergi ise 15 milyar 218 milyon 265 bin lira oldu.

Ancak kurumlar vergisinin yüzde 90'ı 5.000 mükellef tarafından ödeniyor. 625 bin mükellef ise kurumlar vergisinin yüzde 10'unu ödüyor. Bu durum göz önüne alındığında kurumlar vergisi mükellefleri de ücretliler kadar bir vergi ödediği ortaya çıkıyor

Bir asgari ücretli ise 2004 yılının Haziran ayına kadar 423 milyon lira brüt ücretinden aylık 53 milyon 932 bin 500 lira gelir vergisi ödedi. Temmuz ayından yıl sonuna kadar 56 milyon 629 bin 125 lira aylık gelir vergisi ödediler.

Buna göre asgari ücretliler 2004 yılı boyunca sadece gelir vergisi olarak 663 milyon 369 bin 750 lira yıllık vergi ödediler. Asgari ücretliler basit usule tabi mükelleflerin ödediği yıllık 78 milyon ve gelir vergisi mükelleflerinin ödediği 649 milyon liranın üzerine çıkmış oldular.

Türk vergi sisteminde beyan esaslı temel alınmasına karşılık sistemin temelini dolaylı vergiler oluşturuyor. Bütçenin temel kalemlerinin beyana dayanan vergiler yerine katma değer vergisi,

özel tüketim vergisi gibi dolaylı vergiler oluşturdu.

2004 yılı bütçe sonuçlarına göre vergi gelirleri toplamı 101 katrilyon 61 trilyon lira olarak gerçekleşti. Bunun 29 katrilyon 307 trilyon lirası gelir, kar ve sermaye kazançları üzerinden alınan vergilerden oluştu. Gelir, kar ve sermaye kazançlarının toplam vergi gelirleri içindeki payı ise yüzde 29 olarak gerçekleşti.

Mülkiyet üzerinden alınan vergiler ise 1 katrilyon 485 trilyon lira olarak gerçekleşti. Mülkiyet üzerinden alınan vergilerin toplamı vergi gelirleri içindeki payı ise yüzde 1.20 olarak gerçekleşti.

2004 yılı konsolide bütçe gerçekleştirmelerine

göre, mal ve hizmet vergileri ile dış

ticaretten alınan vergiler, toplam vergi gelirlerinin en büyük kalemini oluşturdu. Dolaylı vergiler olarak adlandırılan ÖTV, KDV gibi vergilerin temel olduğu bu grup 70 katrilyon 268 trilyon li-

ralık toplam büyüklüğü ile bütçe vergi gelirlerinin temelini oluşturdu. Bu grubun toplam vergi gelirleri içindeki payı ise yüzde 69.53 oldu. Bütçenin en büyük vergi kalemini ise 48

katrilyon 976 trilyon lira ile dahilde alınan mal ve hizmet vergileri gurubu oldu.

Türkiye’de yapılan araştırmalar gelir vergisinin gelir dağılımına etkisinin, gelir dağılımı yapısı dik

kate alındığında gözardı edilebilecek kadar düşük olduğunu ortaya koyuyor.

Harcamaların dağılım etkisi yüksek olmakla beraber, bu etkiyi yaratan harcamalar ise bütçenin sadece yarısını temsil ediyor Bu durum vergi sisteminin ama-

cından uzaklaştığını gösteriyor. Beyana dayanan vergi sistemi yerini, dolaylı vergilere bırakırken, gelir dağılımına etkisi gözardı edilebilecek düzeye geriledi.

Yapılan araştırmaların ortaya koyduğu bir diğer sonuç ise bütçe politikaları sonucunda ortaya çıkan yeniden dağılım üst gelir gruplarından net bir katkı ortaya çıkarmakla birlikte, bu katkıdan en düşük gelir gruplarının aldığı pay ise oldukça sınırlı bir düzeyde kalıyor. En büyük pay ise yapılan araştırmalara göre orta gelir gru-

	Mükellef Sayısı		Vergi Gelirleri (milyar TL)		2004 yılı Mükellef Başına Vergi (bin TL)
	2003	2004	2003	2004	
Beyana Dayanan Gelir Vergisi	1.735.722	1.774.568	1.090.869	1.151.288	648.770
Kurumlar Vergisi	605.020	632.093	8.645.345	9.619.359	15.218.265
Basit Usul	820.621	814.532	38.322	63.904	78.454

Türk Ticaret Kanunu değişiyor

Şirketlere yeni denetim düzeni

1957 yılında yürürlüğe giren ve yaklaşık elli yıldır uygulanan Türk Ticaret Kanunu değişiyor. Yeni Ticaret Kanunu Avrupa Birliği standartlarına uygun olarak hazırlandı. Tasarı, Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde gerçekleştirilen reformlardan esinlenilerek hazırlandı. Denetçiler şirketin organı olmaktan çıkıyor, denetim görevini bağımsız denetim kuruluşları yapacak. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu'nun yayınladığı standartlar şirketlerce uygulanacak.

Elli yıldır uygulanan günümüzde bir çok ihtiyaca cevap veremez duruma gelen Türk Ticaret Kanunu değişiyor. Yeni kanun tasarısı, Avrupa Birliği standart ve düzenlemeleri gözönünde bulundurularak hazırlandı. Avrupa Birliğine giriş sürecinde önemli bir reform olarak görülüyor. 1514 maddeden oluşan tasarı kamuoyunun görüşüne sunuldu. 24 Mayıs 2005 tarihine kadar görüşler Adalet Bakanlığına bildirilebilecek.

Taslak düzenlemede; ticaret sicili, ticaret unvanı, haksız rekabet, acente, birleşme, bölünme ve tür değiştirme, şirketlerin sınıraşan

hareketliliği, anonim şirketler, limited şirketler, kıymetli evrak, taşıma hukuku, deniz ticareti hukuku, sigorta hukuku ana başlıkları yer alıyor

Tasarı, bir çok konuda önemli düzenlemeler getiriyor. Özellikle muhasebe standartları ve denetim konusunda önemli düzenlemeler yer aldı. Finansal tablolar, birleşme, bölünme, tür değiştirme, sermayenin artırılması, azaltılması gibi işlemlerin denetimleri, bağımsız denetim kuruluşları tarafından yapılacak. Denetçi bağımsızlığı ve rotasyonu da düzenlemede yer aldı.

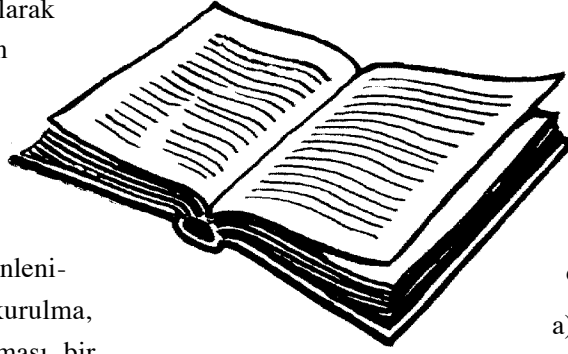
Tasarı'da denetçiler anonim şirketin organı olmaktan çıkarılıyor Her ölçekteki şirketlerin denetimi, bağımsız denetim kuruluşlarına veya küçük anonim şirketlerde en az iki yeminli mali müşavire veya serbest muhasebeci mali müşavire bırakılıyor Denetlemenin konusu, şirketin ve şirketler topluluğunun yılsonu finansal tabloları ile yıllık raporların ve envanter de dahil olmak üzere, tüm muhasebenin denetimi. Söz konusu düzenleme, Türkiye muhasebe standartlarına ve esas sözleşme hükümlerine uygunluk denetimini de içeriyor. Raporun denetimi ise, şirketin veya şirketler

topluluğunun genel durumunun pay sahiplerine doğru olarak sunulup sunulmadığının denetimi olarak yer alıyor. Denetim, şirketin varlığını ve geleceğini tehdit eden yakın tehlikeleri teşhis sistemlerinin şirkette bulunup bulunmadıklarını ve gerekli önlemlerin alınıp alınmadığını da kapsıyor. Denetçinin bağımsızlığı konusunda çok titiz olan kanun, denetçi ile denetlenecek olan şirket arasında her türlü ilişkiyi denetçiliğe ve etiğe aykırı görmekte. Denetlemenin, mesleğin gereklerine ve etiğine uygun olarak ve gelecekteki risklerin tespitini de kapsayacak şekilde yapılması gerekiyor.

Denetçinin yanısıra, işlem denetçileri de düzenleniyor. İşlem denetçileri, kurulma, sermaye artırımını, azaltılması, birleşme, bölünme, tür değiştirme, menkul değer ihracı gibi işlemleri denetleyen uzmanlar olarak tanımlandı. İşlem denetçilerinde de denetçide aranan nitelikler aranacak. Denetçilerin sorumlulukları ve sır saklama sorumlulukları yeni esaslara bağlanıyor.

Denetim gibi radikal bir şekilde değişikliğe uğrayan ikinci kurum, finansal raporlama oldu. Kavram hem muhasebeyi hem de yılsonu finansal tablolarını aşır, ara finansal tabloları da kapsayan bir genişlikte. Artık işletmelerin muhasebelerine IFRS ile bir anlamda özdeş Türkiye Muhasebe

Standartları uygulanacak. Standartlar sürekli değişim süreci içindedir ve uygulama birliğini sağlamak amacıyla kavramsal çerçeve Uluslararası Finansal Raporlama Yorum Komitesi [IFRIC] tarafından belirlenmekte ve yorumlanmaktadır. Tüm sanayileşmiş ülkelerle birlikte aynı finansal raporlama standartlarını uygulamak ve aynı yorum kurallarına bağlı olmak Türk işletmelerine uluslararası ve yabancı piyasalarda rekabet gü-

cü sağlayacak ve Türk piyasasına uluslararası nitelik kazandıracak.

Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Kurulu (IRSB) KOBİ'ler için finansal raporlama standartlarını yayınladığı takdirde bu standartlarda uygulanacak.

Denetçi olabilecekler

Görüşe sunulan Türk Ticaret Kanunu tasarısı denetçi olabilecekleri şu şekilde tanımlıyor;

“Denetçi ancak bir bağımsız denetleme kuruluşu olabilir. Küçük anonim şirketler, en az iki yeminli mali müşaviri veya serbest

muhasebeci mali müşaviri denetçi olarak seçebilirler. Bağımsız denetleme kuruluşunun kuruluş ve çalışma esasları ve denetleme elemanlarının nitelikleri Bakanlar Kurulu kararıyla düzenlenir. Aşağıdaki hallerden birinin varlığında mali müşavir veya serbest muhasebeci mali müşavir, bağımsız dış denetleme kuruluşu, bunun pay sahiplerinden biri ve yeminli mali müşavirin, serbest muhasebeci mali müşavirin, bağımsız denetleme kuruluşunun veya onun pay sahibinin yanında çalışan veya burada sayılanların mesleği birlikte icra ettikleri kişi veya kişiler, ilgili şirkette denetçi olamaz. Şöyle ki, önceki cümlede sayılanlardan biri,

- a) denetlenecek şirkette pay sahibiyse;
- b) denetlenecek şirketin yöneticisi veya çalışanıysa veya denetçi olarak atanmasından önceki üç yıl içinde bu sıfatı taşımışsa;
- c) denetlenecek şirketle bağlantısı bulunan bir tüzel kişinin veya bir şirketin veya bir ticarî işletmenin kanunî temsilcisi veya temsilcisi, yönetim kurulu üyesi ya da sahibiyse veya bunlarda yüzde yirmiden fazla paya sahipse;
- d) denetlenecek şirketle bağlantı halinde bulunan veya böyle bir şirkette yüzde yirmiden fazla paya sahip olan bir işletmede çalış-

BİLANÇO

yorsa veya denetçisi olacağı şirkette yüzde yirmiden fazla paya sahip bir gerçek kişinin yanında herhangi bir şekilde hizmet veriyorsa;

e) denetlenecek şirketin defterlerinin tutulmasında veya finansal tablolarının düzenlenmesinde denetleme dışında faaliyette veya katkıda bulunmuşsa;

f) denetlenecek şirketin defterlerinin tutulmasında veya finansal tablolarının çıkarılmasında denetleme dışında faaliyette veya katkıda bulunduğu için beşinci bendeye göre denetçi olamayacak gerçek veya tüzel kişinin veya onun ortaklarından birinin kanunî temsilcisi, temsilcisi, çalışanı, yönetim kurulu üyesi, ortağı, sahibi ya da gerçek kişi olarak bizzat kendisi ise;

g) birinci ila altıncı bendelerde yer alan şartları taşıdığı için denetçi olamayan bir denetçinin nezdinde çalışıyorsa,

h) son beş yıl içinde denetçiliğe ilişkin meslekî faaliyetinden kaynaklanan gelirinin tamamının yüzde otuzundan fazlasını denetlenecek şirkete veya ona yüzde yirmiden fazla pay ile iştirak etmiş bulunan şirketlere verilen denetleme ve danışmanlık faaliyetinden elde etmişse ve bunu cari yılda da elde etmesi bekleniyorsa, denetçi olamaz; ancak Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği, katlanılması güç bir durum ortaya çı-

kacaksa (h) bendindeki yasağın kaldırılması için belli bir süreyle sınırlı olarak onay verebilir

Bir bağımsız denetleme kuruluşu, menkul kıymetleri borsada işlem gören bir şirket için on yıl içinde altı defa onay yazısı vermişse, o şirkete denetçi olamaz.

Bu madde hükümleri, ilgili konuda uzmanlığı şart olan işlem denetçilerine de uygulanır. Kanunda veya esas sözleşmede aksi öngörülmemişse, işlem denetçisi genel kurul tarafından atanır ve görevden alınır”

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulunun yetkisi

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu'nun yetkisi ise taslakta şöyle yer aldı;

“ (1) 64 ilâ 88 inci madde hükümlerine tâbi gerçek ve tüzel kişiler gerek ticarî defterlerini tutarken, gerek münferit ve konsolide finansal tablolarını düzenlerken, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu tarafından yayımlanan, Türkiye Muhasebe Standartlarına ve kavramsal çerçevede yer alan muhasebe ilkelerine aynen uymak ve bunları uygulamak zorundadırlar. 514 ilâ 528 inci maddeler ile Kanunun ilgili diğer hükümleri saklıdır

(2) Bu düzenlemeler, uygulamada birliği sağlamak ve finansal tablolara uluslararası pazarlarda geçerlilik kazandırmak amacıyla, Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına tam uyumlu ola-

cak şekilde, yalnız Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu tarafından belirlenir ve yayımlanır

(3) Türkiye Muhasebe Standartları Kurulunca, değişik ölçütteki işletmeler ve sektörler itibarıyla, Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarından farklı istisnaî uygulamalara izin verildiği hallerde, bunları uygulayanlar, söz konusu durumu finansal tablo dipnotlarında açıklarlar

(4) Kanunlarla, belirli alanları düzenlemek ve denetlemek üzere kurulmuş bulunan kurum ve kurullar, Türkiye Muhasebe Standartlarına uygun olmak ve Türkiye Muhasebe Standartları Kurulunun onayını almak şartıyla, kendi alanları için geçerli olacak standartlar ile ilgili olarak ayrıntıya ilişkin, sınırlı düzenlemeleri yapabilirler.

(5) Uygulamada, Türkiye Muhasebe Standartlarında hüküm bulunmayan hallerde, ilgili oldukları alanlar itibarıyla yukarıdaki fıkrada belirtilen ayrıntı düzenlemelere, anılan düzenlemelerde de hüküm bulunmadığı hallerde dünyada yaygın uygulaması bulunan genel kabul gören muhasebe ilkelerine uyulur.”

TÜRMOB tarafından, görüşe sunulan taslakta yer alan bazı ifade ve kavramların düzeltilmesi ve uluslararası kabul görmüş bazı düzenlemelerinde yer alması için bir rapor hazırlamak üzere çalışmalarına başlandı.

Açıklama

Vergi gelirleri arttı

Şubat 2005 sayımızda yer alan “vergi gelirleri reel olarak geriledi” başlıklı habere ilişkin Gelirler Genel Müdürü Osman Arıoğlu’nun açıklaması:

“Söz konusu yazıda 2004 konsolide bütçe sonuçları değerlendirilmekte ve vergi gelirlerinin reel olarak gerilediği vurgulanmaktadır. Ancak yazıya esas teşkil eden hesaplamalara bakıldığında, red ve iadeler dahil 2003 yılı vergi tahsilatlarının, red ve iadeler hariç 2004 yılı tahsilatları ile karşılaştırıldığı anlaşılmaktadır. Oysa, bilindiği gibi 2004 yılı başından

itibaren, vergi gelirleri yeni bütçe sınıflandırması çerçevesinde red ve iadeler hariç yayımlanmakta, ancak geçmiş yıllarla kıyaslamalar yapılması açısından red ve iadeler dahil tutarlar da Kamu Hesapları Bültenlerinde ayrıca yayımlanmaktadır. Söz konusu unsur dikkate alınmadan, yapılan gelişigüzel hesaplama ve bunlara dayanılarak yapılan yorumlar, basit bir hatadan öte, okuyucuları yanlış değerlendirmelere sevk edebilmektedirler. 2004 yılında vergi gelirlerinde reel artışlara ilişkin detay tabloda sunulmaktadır.”

Vergi Gelirleri Tahsilatında Nominal ve Reel Artış Oranları 2003 - 2004

GELİRİN ÇEŞİDİ	BinYTL	2003	2004	Nominal Artış (%)	Reel (Tefe) (%)	Reel (Tüfe) (%)
1- VERGİ GELİRLERİ TOPLAMI (2+5+8+13+17+20)		84,316,169	101,061,191	19.86	7.88	8.37
2- GELİR, KAR VE SER. KAZANÇ.UZ.AL. VER. (3-4)		25,709,106	29,307,924	14.00	2.61	3.07
3- GELİR VERGİSİ		17,063,761	19,688,330	15.38	3.85	4.32
4- KURUMLAR VERGİSİ		8,645,345	9,619,359	11.27	0.15	0.60
5- Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler (6-7)		1,216,169	1,484,843	22.09	9.89	10.39
6- Arazi, Veraset ve İntikal Vergisi		56,406	57,265	1.52	-8.62	-8.21
7- Mali, Sermaye Muameleleri Üzerinden Alınan Vergiler		1,159,763	1,427,578	23.09	10.79	11.29
8- Dahilde Alınan Mal ve Hizmet Vergileri (9-12)		41,474,390	48,976,392	18.09	6.29	6.77
9- Dahilde Alınan KDV		15,389,547	18,666,421	21.29	9.17	9.67
10- Özel Tüketim Vergisi		22,299,243	26,288,962	17.89	6.11	6.59
11- Mal Kul.Ya da Kul.İzni veya Faaliyette Bul. İzninden Al.Ver.		2,014,625	1,780,912	-11.60	-20.43	-20.07
12- Mal ve Hizmetlerden Alınan Diğer Vergiler		1,770,975	2,240,097	26.49	13.85	14.37
13- Uluslararası Tic. ve Muam.Al. Vergiler (14-16)		12,578,666	16,932,451	34.61	21.16	21.71
14- Gümrük Vergileri		889,356	1,219,887	37.17	23.46	24.02
15- İthalat Vergileri		11,641,552	15,658,747	34.51	21.07	21.62
16- Uluslararası Tic. ve Muam.Al.Diğer Vergiler		47,758	53,817	12.69	1.43	1.89
17- Diğer Vergiler (18 - 19)		1,746,804	2,224,773	27.36	14.64	15.16
18- Damga Vergisi		1,707,181	1,916,251	12.25	1.03	1.49
19- Başka Yerde Sınıflandırılmayan Diğer Vergiler		39,623	308,522	678.64	600.85	604.02
20- İdari Harçlar ve Ücretler, Sanayi Dışı ve Arzı Satışlar (21)		1,591,034	2,134,808	34.18	20.77	21.32
21- Harçlar		1,591,034	2,134,808	34.18	20.77	21.32

NOT: Vergi gelirleri bir önceki yılla aynı bazda yani iadeler dahil ifade edilmektedir

Sarbanes-Oxley Yasası

Denetim firmaları gelirlerini katladı

Muhasebe skandallarının ardından, gözetim ve denetim sistemini daha sıkı kurallara bağlayan Sarbanes-Oxley Yasası, denetim firmalarının karlıklarını katlamalarını sağladı. Uluslararası faaliyet gösteren dört büyük denetim firması gelirlerini yüzde 134 ile 78 arasında artırdılar.

2001 yılı Aralık ayında ABD’nde Enron firmasının iflas etmesi ile başlayan ve daha sonra Global Crossing Ltd., Tyco International Ltd., Qwest Communications International Inc. ve WorldCom Inc. firmalarının açıklanmış olan bilançolarda ortaya çıkan muhasebe yanlışlıklarıyla, giderek yatırımcıların güvenini sarsmak suretiyle ekonomik sistemin başarısı üzerine gölge düşürebilecek bir boyut kazanan skandallar serisi, 2002 yılı Temmuz ayı sonunda ABD Başkanı Bush tarafından imzalanarak yürürlüğe giren ve şirket yönetim süreci ile muhasebe ve denetim uygulamaları üzerinde köklü değişiklikler getiren, **Sarbanes-Oxley Yasası’na** önyak olmuştu.

Sarbanes-Oxley Yasası ABD’nde, şirket denetim kurullarının bağımsızlığı ve işlevlerinin daha etkin hale getirilmesi, şirket yöneticilerinin sorumlulukları, açıklanan fi-

nansal tabloların güvenilirliği ve kapsamının genişletilmesi, şirket yöneticileri ve çalışanlar için öngörülen cezai yaptırımlar ve Amerikan Menkul Kıymetler ve Takas Komisyonu’nun (SEC) yetkilerinin genişletilmesi gibi konuları yeniden düzenlemekte ve yakın geçmişte büyük güven kaybına uğrayan Amerikan şirket yönetişimine (governance) yeniden güvenilirlik kazandırılmasını amaçlamakta idi. Yasa ile ayrıca, yatırımcıların çıkarlarının korunması ve hisse senetleri yatırımcılara satılan veya bunlar tarafından elde tutulan şirketler için bilgi sağlayıcı, doğru, güvenilir ve bağımsız denetim raporlarının hazırlanması alanlarında kamu çıkarının güçlendirilmesi amacıyla “Halka Açık Şirket Muhasebesi Gözetim Kurulu” (POB) oluşturulmuştu.

Yeni yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre, Sarbanes-Oxley Yasası ve ilgili mevzuat uyarınca

denetim firmalarının yerine getirilmesi zorunlu hale getirilmiş yeni işler nedeniyle dört büyük muhasebe firması, ABD’nde faaliyet gösteren müşterilerinden almakta oldukları denetim ücretlerini ikiye katladılar.⁽¹⁾

Araştırma verilerine göre, bu dört firmadan, elde ettikleri gelir sıralamasına göre en büyüğü olan PwC (PricewaterhouseCoopers) 2004 yılında, adı geçen Yasanın 404 No.lu Bölümü ile yapılması talep edilen İç Kontrol faaliyetlerinin kapsamındaki işler nedeniyle müşterilerinden almakta olduğu denetim ücretlerinde yüzde 134 oranında bir artış sağladı. Bilanço’nun önceki sayılarında kapsamı ana çizgileriyle açıklanmış olan Sarbanes-Oxley Yasası’nın 404 No.lu Bölümü, hisseleri halka açık şirketlerde, yönetimin, yeterli ve etkin bir iç kontrol sisteminin kurulması ve idame ettirilmesi alanındaki sorumluluklarını belirten ve son mali

yıl sonu itibariyle bu şirketlerin her birinde iç kontrol sisteminin yapısının etkinliği ile finansal raporlama sisteminin usullerini içeren bir iç kontrol raporunun yayınlanmasını öngörüyor.

Bir müşavirlik firması olan Corporate Executive Board tarafından yürütülen araştırma, 2004 yılında Sarbanes-Oxley Yasası'nın 404 No:lu Bölümüne tabi olan 43 şirketi kapsamaktadır.

Aynı araştırmanın vardığı sonuçlara göre yine 2004 yılı itibariyle, bir önceki yıla göre KPMG firmasının aldığı denetim hizmetleri ücreti yüzde 109, Ernst & Young'ın denetim ücreti gelirleri yüzde 96 ve Deloitte'nin denetim ücreti gelirleri

ise yüzde 78 oranında artış gösterdi.

Muhasebe firmaları, Bölüm 404 ile onun, düzgün bir muhasebe sisteminin güvence altına alınmasını ve yolsuzlukların ortaya çıkarılmasını sağlamayı öngören iç kontrol ile ilgili hükümlerinin gündeme getirdiği hızlı maliyet artışlarından yakın yorlar.

Hernekadar araştırma konusu olan şirketlerin isimleri açıklanmamışsa da, müşavir firma Corporate Executive Board, bunlardan 40'ının Fortune Dergisinin yayınlamakta olduğu en büyük 500 şirket içinde yer aldıklarını ve değişik sanayi sektörlerinde faaliyet gösterdiklerini açıklıyor

Araştırmaya göre şirketler 2004 yılında Sarbanes-Oxley mevzuatına uymak için ortalama 5 ile 8 milyon Dolar arasında para harcadılar. Yapılan harcamalar, denetim firmalarının yerine getirilen hizmetlerin kapsam ve karmaşıklık durumuna göre değişiklik gösteriyor. Şirketler, Bölüm 404'ün, onlardan, iç kontrol faaliyetleri ile ilgili işlemlerin vesaiklendirilmesini ve sistemin etkinliğinin teste tabi tutulmasını talep ediyor olması nedeniyle, önemli tutarda ek masrafa katlanma durumunda kaldılar. Şirketler aynı zamanda iç kontrol düzenini gözden geçirme işlemini yürüten denetim firmalarından gelen ücret artırımını taleplerine de boyun eğmek zorunda kaldılar.

Sarbanes-Oxley Yasası'nın 404 No:lu Bölümü

Bölüm 404. İÇ KONTROLÜN YÖNETİMCE DEĞERLENDİRİLMESİ

(a) **GEREKLİ GÖRÜLEN KURALLAR.** – Komisyon, (Menkul Kıymetler Takas Komisyonu) 1934 tarihli Menkul Kıymetler Takas Yasası'nın 13 (a) veya 15 (d) bölümünün talep ettiği herbir yıllık raporun,

- (1) yeterli bir iç kontrol yapısının kurulması ve idame ettirilmesi ve finansal raporlama usullerinin konulması alanında yönetimin sorumluluklarını belirtecek; ve
- (2) kayıtlı şirketin (issuer) en son mali yıl sonu itibariyle, iç kontrol yapısının etkinlik düzeyini ve finansal raporlama için borsaya kayıtlı (kote edilmiş) şirketin kullandığı usullerin değerlendirilmesini içerecek

bir iç kontrol raporunu ihtiva etmesini zorunlu kılan kuralları belirleyecektir.

(b) **İÇ KONTROL DEĞERLENDİRME VE RAPORLAMA.** – (a) maddesi ile gerekli kılınan iç kontrol değerlendirmesi ile ilgili olarak, kayıtlı şirket için denetim raporu düzenleyen veya yayınlayan herbir tescilli kamu muhasebe şirketi, kayıtlı şirketin yönetimi tarafından yapılacak değerlendirmenin doğruluğunu (gerçeğe uygunluğunu) teyit edecek ve raporlayacaktır. Bu alt madde uyarınca yapılan doğruluk (gerçeğe uygunluk) işlemi, Kurul (Public Company Accounting Oversight Board = Halka Açık Şirket Muhasebesi Gözetim Kurulu) tarafından yayınlanmış ve benimsenmiş olan gerçeğe uygunluk saptama sözleşmeleri standartlarına göre yürütülecektir. Böyle bir gerçeğe uygunluk (saptama) (iş) bir başka, değişik sözleşmenin konusu olamaz.

(1) Financial Times, Sarbanes-Oxley work doubles fees for big accounting firms, 9 Şubat 2005, S. 28.

Küresel şirket olma yolları

Küreselleşme çok uluslu, güçlü şirketlerin yaşama şansını ve gücünü artırırken, küçük şirketlerin yaşama şansını zayıflatıyor. Yaşanan yoğun rekabette ayakta kalmanın yolu, piyasa koşullarına uymaktan geçiyor. Türk işletmelerinin, çok uluslu ve rekabet edebilir olmaları için muhasebenin yaratacağı fırsatlardan da yararlanmaları gerekiyor.

Küreselleşme hayatımızın her alanına değişik boyutlarda yansıyor. Günümüz dünyasında bu değişimin dışında kalma şansı bulunmuyor. O yüzden koşullara göre yaşamın her alanında değişim ve dönüşüm yaşamak gerekiyor. küreselleşmenin en çok etkilediği alanlardan birisi de şirketler. Özellikle ülkemiz açısından olaya baktığımızda, Türk şirketlerinin mutlaka küresel şirket haline gelmeleri ekonomi açısından büyük önem taşıyor.

Yrd. Doç.Dr. Masum Türker ve **Yrd. Doç.Dr. Esin Okay Örerler** tarafından yapılan bir çalışmada Türk şirketlerinin küresel şirket haline getirilmesi yolları ele alındı. Çalışma İstanbul Ticaret Odası tarafından kitap olarak yayımlandı. Yrd.Doç.Dr. Türker ve Örerler tarafından yapılan çalışmada Türk

şirketlerinin küresel şirketler haline gelmesi için yapılması gerekenler özetle şöyle yer aldı;

Hızlı işleyen ve geniş bir alana yayılan finansal piyasaların ve uluslararası şirketlerin eksenini oluşturduğu Dünya ekonomisinde işletmelerin hedefleri, örgütlenme biçimleri ve amaçları farklılaşmaktadır. Küreselleşmenin yıktığı ulusal piyasalarda yaşanan kayıpların yanı sıra uluslararası pazardan pay alma yarışı da artmaktadır Artan serbest rekabet karşısında, işletmeler yaşamlarını sürdürebilmeleri için faaliyetlerini uluslararası arenada sürdüreceği niteliğe kavuşturmak zorunda kalmaktadırlar.

Diğer taraftan kültürel paradoks olarak adlandırılan bir diğer durum saptaması ve genel gözlemlere göre, Dünya ekonomisi büyüdükçe

aklını kullanabilen ve varlığına uygun bir duruş sergileyebilen küçük oyuncuların (büyük ölçekte sayılmayan işletmelerin) gücü artmaktadır.

Çok uluslu Türk işletmelerinin artan sayısı, Dünya düzeyindeki ticareti Türkiye'nin etkileme ve yönlendirme rolünü güçlendirmektedir. Türkiye'nin küresel güce sahip bir ülke olması, Dünya'nın çeşitli ülkelerinde faaliyette bulunan çok uluslu şirketlere sahip olması ile mümkün olur. Bunun için Türk işletmelerine çok uluslu şirket olmaları için vergi teşviği ve ihracat ayrıcalığı tanınmalıdır

Uluslararası arenaya çıkıp çok uluslu olma yolunu seçen bir Türk işletmesi öncelikle şu konuları kararlaştırılmalıdır:

Hangi ülkelerde, hangi yöntemler-

le, hangi düzeyde, ne kadar sermaye tahsis edilmelidir?

Faliyette bulunulacak ülkede yerel ortak ile işbirliği yapılacak mıdır?

Yabancı ülkede faaliyet hangi pazarlara yönelecektir?

Rekabet alanı ne olacaktır?

Çok uluslu şirketlerin küresel bağlamda, hukuki yapısı, sermaye yapısı, organizasyon yapısı, üretim yapısı, pazarlama yapısı farklıdır Aynı şekilde küreselleşen işletmenin yönetim yapısı da, planlama, organizasyonun yapılandırılması, insan kaynaklarının tedariki ve yönetimi, işe yerleştirme, üretim ve pazarlama faaliyetlerinin yürütülme süreçleri uluslararası düzeyde ve çok uluslu kültürü kavrayan bir anlayışla oluşturulmalıdır. Ayrıca, finans ve muhasebe fonksiyonları uluslararası standartlara uyumlu olmalıdır

Küreselleşen ve acımasız rekabet içine giren çok uluslu bir şirketin rekabet gücünün çekirdeğini, kendi yeteneklerini ve becerelerini geliştirmiş, her çeşit bilgiye ulaşmasını ve kullanmasını bilen, yaratıcılığını sürekli geliştiren insan kaynağı oluşturur. Bu nedenle, çok uluslu şirketlerde insan kaynakları yönetimi, kalite ve standart hedefleyen “insana yatırım” yapılarak desteklenmelidir. Çok uluslu şirketlerde, insan kaynakları yönetiminin amacı; konusunu çok iyi bilen, kendisi ve çevresi ile barışık, kendisini sürekli geliştiren, güler yüzlü, çabuk ve kusursuz hizmet veren, yaratıcı/satıcı özelliği olan, iyi seçilmiş, motive edilmiş ve eğitilmiş insan gücü profili yaratmak-

tadır. İşletmeler yaratıcı insan kaynakları yönetimini benimsemelidir.

Türk işletmelerinin çok uluslu şirket olmalarının önündeki en büyük engel, Türk bankacılık piyasasının yeterli sermaye yapısına sahip olmamasıdır. Çünkü, bankacılık piyasasından yeterince faydalanamayan işletmelerin çok büyük bir işlem ve ticaret hacmine ulaşmaları zordur. Bu nedenle Türk işletmelerinin büyük ölçekteki işlerinin bankacılık hizmetlerini yerine getirecek bir yapılanmanın oluşturulmasında, ülke düzeyinde gerekli destek sağlanmalıdır

Çok uluslu işletmelerin en önemli sorunlarından biri, yabancı ülkelerdeki yatırımların ve faaliyetlerin sonuçlarına ilişkin finansal raporların aynı kurallara, ilkelere ve standartlara uyularak gerçeği yansıtması, doğru, sağlıklı, anlaşılabilir ve karşılaştırılabilir olmasıdır. Bu da farklı ülkelerdeki şirketlerin ortak dili olarak, finansal tabloların ve bilgilerin uluslararası muhasebe standartlarına uyularak ve mümkünse yaklaştırılarak üretilmesi ile sağlanabilir. Bu nedenle çok uluslu işletmeler evrensel muhasebe olarak, uluslararası muhasebe standartlarını esas alan finansal bilgi üretimi ve raporlaması sistemi ile uluslararası denetim standartlarına göre denetlenmeleri temel politika seçilmelidir. Çok uluslu olmaya karar veren Türk işletmeleri, evrensel muhasebenin yaratacağı fırsatlardan en üst düzeyde yararlanabilmeleri için, ulusal bir denetim şirketi ile çalışmalarını ve bu şirketin küresel bir muhasebe şirketi haline

gelmesi için hem destek olmalı hem de önünü açmalıdır

Türk işletmeleri çok uluslu şirket haline gelmeden önce, çok uluslu şirketlerin çeşitli ülkelerdeki şirketlerinde ortak muhasebe dile olarak kullanılan “Uluslararası Finansal Raporlama Standartları” (UFRS), Türkiye’deki işletmelerinin muhasebe uygulamalarında kullanmaları gerekmektedir.

Çok uluslu bir şirket olmaya karar veren Türk işletmeleri, Türkiye’de zorunlu olmasalar bile bağımsız denetim yaptırılmaları ve bir bağımsız denetim şirketi ile çalışma alışkanlığı kazanmaları gerekmektedir. Çok uluslu olma yolundaki Türk işletmesi, seçtiği Türk Bağımsız Denetim Şirketi’nin yatırım yapacağı ülkelerde örgütlenmesini desteklemelidir. Çok uluslu bir şirket olmaya karar veren bir Türk işletmesi, yurt dışına açılmadan önce organizasyon ve muhasebe alanında birer el kitabı oluşturmalıdır. Organizasyon el kitabında, uyulacak kurallar, yetki ve sorumluluklar, örgüt şeması ve iç kontrol sistemi yer almalıdır. Muhasebe el kitabında ise, muhasebede uyulacak ilke ve kurallar ile muhasebe politikaları, yatırım yapılacak ülkedeki yerel muhasebe uygulamaları ile UFRS uygulamalarının nasıl ilişkilendirileceği, konsolidasyon, enflasyon, farklı para birimlerinin aynı para birimine çevrilmesi sorunlarının muhasebeleştirilmesi ve raporlanmasında uyulacak kuralları ve kullanılacak işletme içi ve işletme dışı faaliyet raporlarının kapsamı ve içeriği yer almaktadır.

Yaşlanan nüfus ekonomileri zorluyor

İnsan ömrünün uzaması sosyal güvenlik sistemine olumsuz yönde yansıyor. Yaşlanan nüfus bir çok ülkede kamu harcamaları üzerinde ağır bir yük oluşturmaya başladı. Bir çok ülke sorunun çözümünü emeklilik yaşının artırılmasında bulmaya çalışıyor ancak, bu çözümünde yeterli olup olmayacağı tartışma konusu.

Insanlar artık ebeveynlerinden daha uzun ve daha sağlıklı bir ömür geçiriyorlar. Son elli yıllık dönemde doğum esnasında beklenen ortalama yaşam süresi, 1950'li yılların başındaki 45.5 yıllık süreden günümüzde yaklaşık 65.2 yıla, hemen hemen 20 yıl uzamış bulunuyor. Geçmişte binlerce yıl boyunca insanoğlunun beklenen yaş süresi aşağı yukarı sabit, 20'nci yüzyılın başına kadar yaklaşık 40 yıl düzeyinde kaldı, ancak son yüzyıllık dönemde doğum anında beklenen yaş süresi iki mislinden fazla uzadı.

Avrupa Komisyonu'nun istatistik bilgileri ile sorumlu organı Eurostat'a göre, Avrupa Birliği genelinde 1970 ile 2000 yılları arasında 65 yaşındaki bir Avrupa vatandaşı için geri kalan yaşam süresi yüzde 25 oranında artmış bulunuyor. Eurostat'ın verdiği bilgilere göre halen 65 yaşında olan bir erkek AB mensubunun önünde daha ortalama 15.5 yıl, bir bayanın ise 19.5 yıl yaşayacağı ömür süresi var. 1970 yılında yine 65 yaşındaki erkek ve bayan AB vatandaşları için bu sü-

reler sırasıyla 12.6 ve 15.9 yıl idi.

Beklenen ömür süresi ile ilgili olarak gelişmiş ülkelerde tanık olunan bu olumlu gelişmeler ülkemizde de yaşanmıştır. Türkiye'de 1950-1955 döneminde sadece 44 olan doğum anında beklenen hayatta kalma süresi 2000 yılı itibariyle 68.5'e yükselmiştir. Bu süre erkekler için 66.2, bayanlar için 70.9 yıldır. Türkiye'de 65 artı yaş grubunun toplam nüfus içindeki oranı da yine son Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre yüzde 5.4'e yükselmiş bulunmaktadır. Bu oran 2000 yılı itibariyle İtalya'da yüzde 17.7, Japonya'da 17.3, Almanya'da yüzde 17.2 ve Fransa'da yüzde 16.1'dir.

Özellikle gelişmiş ülkelerde olmak üzere nüfusun demografik yapısında son yüzyılda tanık olunan bu hızlı değişimin önümüzdeki elli yıllık sürede de sürmesi beklenmektedir. Bu gruptaki ülkelerin nüfus yapısı hızla yaşlanmaktadır. Doğurganlık oranlarındaki düşme ve beklenen ömür süresinin yükselmesi bu toplumlarda, yaşlı nüfusun gerek toplam nüfusa gerek ça-

lışabilir yaş grubunda bulunan nüfus kitlesine olan oranının hızla yükselmesi sonucunu doğuracaktır. Bir grup OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü) uzmanı tarafından yapılan ve 2003 yılında bu Kurum tarafından yayınlanan bir araştırmaya⁽¹⁾ göre, OECD üyesi 25 ülkede, 2000-2050 döneminde yaşlı nüfus bağımlılık oranı (65 artı yaş grubundaki kişi sayısının, 20-64 yaş grubundaki kişi sayısına oranı) yaklaşık iki katı oranında bir artış sergileyerek, 2000 yılındaki ortalama yüzde 23.8'den, 2050 yılında yüzde 49.9'a yükselecek, öte yandan çok yaşlı nüfusun, yaşlı nüfus içindeki oranı da (80 artı nüfus sayısının 65 artı nüfus sayısına oranı) aynı tarihler itibariyle yüzde 22.4'ten, yüzde 35.1'e tırmanacaktır.

Aşağıdaki Tabloda bazı OECD üyesi ülkelerde 2000-2050 döneminde yaşlı nüfusun çalışma çağındaki nüfusa olan oranında beklenen değişim verilmektedir.

Başta emeklilik maaş ödemeleri ve sağlık harcamaları olmak üzere yaşlı nüfus için kamu tarafından

Yaşlı Nüfus Bağımlılık ve Çok Yaşlı Nüfus Oranı						
	Yaşlı Nüfus Bağımlılık Oranı (2)			Çok Yaşlı Nüfus Oranı (3)		
	2000	2005	Değişim %	2000	2005	Değişim %
İtalya	28.8	66.8	38.0	21.0	37.1	16.1
Japonya	27.7	64.6	36.9	21.9	42.2	20.3
Almanya	26.6	53.2	26.6	21.1	37.5	16.4
Fransa	27.2	50.8	23.6	22.2	37.5	15.3
Avusturya	25.2	58.2	33.0	22.7	42.7	20.0
İspanya	27.1	65.7	38.5	21.8	33.2	11.4
İngiltere	26.6	45.3	18.7	25.0	37.3	12.3
ABD	21.7	37.9	16.2	26.5	36.1	9.6

yapılan harcamalar da, yaşlı nüfus oranındaki artış doğrultusunda, hızlı bir yükselme göstermekte ve hükümet bütçeleri üzerinde ağır ve katlanılması giderek olanaksız hale gelen bir yük oluşturmaktadır. Bu sorun, özellikle yaşlı erkek nüfustaki işgücü katılım oranının (çalışma çağına olup halen çalışan veya işsiz olup çalışmaya hevesli ve iş arayanların toplam çalışma yaşındaki olan oranı) gerilemesi ile daha da ağırlaşmaktadır.

Aşağıdaki tabloda, yukarıda verilen ülkelerde, hükümetlerce yaşlı

nüfus için yapılan harcamalar GSYİH'nin yüzdesi olarak verilmektedir.⁽⁴⁾

Yine OECD tarafından yapılan “Yaşlanan Nüfus ve Giderek Tehdit Edici Boyut Kazanan Emeklilik Maaş Ödemeleri Krizi” başlıklı çalışmada⁽⁵⁾ ise, hemen tüm Örgüt üyesi ülkelerin emeklilik maaş ödemesi sistemlerini reforma tabi tutma zorunluluğu ile karşı, karşıya oldukları hususu vurgulanmakta, bazı ülkelerin bu alanda önlem aldıkları, diğerlerinin bu alanda hazırlık içersinde oldukları belirtil-

mektedir. OECD'nin bu çalışmasında hali hazırdaki ‘çalışanların ödedikleri primlerle emekli aylıklarının ödenmesi sistemi’ nin (pay-as-you-go-scheme) sürdürülebilirliğinin güvence altına alınması için bu alanda reform yapılması gerektiğine işaret edilirken, sadece bu önlemin yeterli olmayacağı, reform çalışmasının, daha uzun bir çalışma hayatını özendirmede rol alacak tüm tarafların tutum ve davranışlarının değiştirilmesine yönelik çalışmalarla beraber yürütülmesi ihtiyacına temas edilmektedir.

Yaşlı Nüfus İçin Yapılan Harcamalarda Değişme (GSYİH'nin %'si Olarak)								
	Emekli Maaş Ödemeleri		Sağlık Harcamaları		Diğer		Toplam	
	2000	2005 Değişim %	2000	2005 Değişim %	2000	2005 Değişim %	2000	2005 Değişim %
İtalya	14.2	-0.3	5.5	2.1	-	-	19.7	1.9
Japonya	7.9	0.6	5.8	2.4	-	-	13.7	3.0
Almanya	11.8	5.0	5.7	3.1	-	-	17.5	8.1
Fransa	12.1	3.9	6.9	2.5	-	-	18.0	6.4
Avusturya	9.5	2.2	5.1	3.1	-	-	10.4	2.3
İspanya	9.4	8.0	6.2	2.5	-	-	15.6	10.5
İngiltere	4.3	-0.7	5.6	1.7	5.7	-0.9	15.6	0.2
ABD	4.4	1.8	2.6	4.4	4.1	-0.7	11.2	5.5

BİLANÇO

OECD'ye göre konunun başlıca üç boyutu bulunmaktadır;

1. Yaşlı nüfus bağımlılık oranı yüzde 23.8'den yüzde 49.9'a yükselceğine göre giderek daha az sayıda çalışan daha çok sayıda yaşlıyı geçindirme, destekleme zorunda kalacaktır. Durum böyle olduğuna göre ister genç, ister bayan, ister yaşlı olsun, olanaklar ölçüsünde daha çok insanın çalışıyor olması gerekmektedir.

2. Çalışan sayısını artırmak çoğu ülke için çok da zor olmayacaktır. Bazı ülkelerde 55-64 yaş nüfus grubunda çalışan sayısını artırmak olanaklıdır.

Bu alanda hükümetlerin alacağı ilk önlem, başta erken emeklilik sistemleri olmak üzere, aktif çalışma yaşamından erken ayrılmayı özendiren ve sübvans eden tüm uygulamalardan kaçınılmasıdır. Birçok hallerde fiili emeklilik yaşı yasal emeklilik yaşının 2-3 yıl altında bulunmaktadır. Zira bazı ülkelerde yürürlükte olan bazı mevzuat çalışanları erken emekli olmaya özendirmektedir. Örneğin Avusturya'da her iki kişiden biri maluliyet aylığına hak kazanarak işgücü piyasasından çekilmektedir. İsveç'te yaşlı işçiler arasında uzun süreli sağlık raporu alma eğilimi hızla yaygınlaşmaktadır. Fransa ve Belçika'da, onları yeni iş aramaya özendirmeksizin, işsizlere işsizlik tazminatı ödenmektedir.

3. Yaşlıları işlerinde çalışır durumda tutmaya çalışırken, onların gerçekten istihdam edilebilir durumda kalmalarını sağlayıcı önlemler alın

malıdır. Yaptıkları işin niteliği onları iş başında kalmaya özendirilecek ölçüde nitelikli olmalıdır. Kamu istihdam, iş bulma ofisleri onların ek yardıma muhtaç olma durumlarını asgariye indirecek şekilde, yaşlı işçilerin ihtiyaçlarını gözetmeli, onların işgücü piyasası ile bütünleşmelerine yardımcı olmalıdırlar.

Ve yaşlı insanlar da erken emekliliğin kazanılmış bir hak olmadığını kabullenmeli, daha uzun bir çalışma hayatı düşüncesine olumlu yaklaşmalı ve çalışma yaşamlarının sonlarına doğru daha değişik işlerde çalışmaya niyetli olmalıdırlar.

Yukarıda da temas edildiği üzere yaşlanan nüfus için yapılan kamu harcamaları artık bir çok ülkede ekonomi üzerinde ağır bir yük oluşturmaya başlamıştır. Japonya ve Almanya gibi bazı ülkelerde varolan emeklilik sistemlerinde kazanılmış hakları azaltan düzenlemeler yapılmış, örneğin Japonya'da emekli maaşları düşürülmüştür. Halen Almanya'da yaşlı nüfusun ekonomi üzerindeki yükünün azaltılabilmesi için halihazırda 65 olan emeklilik yaşının 67'ye yükseltilmesi ciddi olarak tartışılmaktadır.⁽⁶⁾ Örneğin Almanya Merkez Bankası'nın 47 yaşındaki Başkanı Axel Weber "eğer giderek daha yaşlı bir duruma geliyorsak, bu daha uzun süre çalışabiliriz demektir" demektedir. Giderek nüfus yaşlandıkça, yaşlılar için yapılan sağlık harcamaları ve emekli maaşı ödemeleri artacak buna karşılık çalışan sayısı ve bunlardan kesilen gelir vergisi ve sosyal sigorta ke-

senekleri azalacaktır. Günümüzde Avrupa Birliği genelinde her bir emekliye çalışma çağındaki dört kişi düşüyor. Bu sayı 2050 yılında yarı yarıya azalıp 2'ye düşecek. Almanya'da ise 2050 yılında her bir emekliye, sadece 1.3 çalışma çağındaki olan kişi olacak. Bu gelişme Almanya'da, halen GSYİH'nin yüzde 64'ü düzeyinde olan kamu borcunun 2050 yılında yüzde 330'a yükselmesi sonucunu doğuracak. Almanya Başbakanı Gerhard Schröder'in Ekonomi Danışmanları Konseyi Başkanı Wolfgang Wiegand'ın yaptığı projeksiyona göre, emeklilik yaşının iki yıl uzatılması, üretim düzeyini artıracak ve bu kapsamda yapılan ödemelerin kamu finansmanı üzerindeki yükünü üçte bir oranında azaltacak.

Yaşlanan nüfus, erken emeklilik, kayıt dışı istihdam Türkiye'de de emeklilik sisteminin bugünkü yapısıyla sürdürülmesini olanaksız kılma eğilimi taşıyor ve bu alanda köklü bir reform yapılmasını zorunlu kılıyor. Bütçeden sosyal güvenlik kurumlarına yapılan ödemeler giderek ağırlık ve kritik önem kazanıyor. Örneğin geçtiğimiz 2004 yılı genelinde Bütçeden Emekli Sandığı, Bağ-Kur ve SSK'na yapılan toplam ödeme 19.3 katrilyon TL'na ulaşmış bulunuyor ve bu tutarın 140.2 katrilyon TL tutarındaki toplam konsolide bütçe harcamalarına olan oranı yüzde 13.8'e tırmanmış durumda. Bu sorun başka bir yazının konusu olacak kadar geniş ve kapsamlı....

(1) OECD, Policies for an Aging Society: Recent Measures and Areas for Further Reform, Bernard Casey, Howard Oxley, Edward Whitehouse, Pablo Antolin; Romain Duval, ve Willi Leibfritz, ECO/WKP(2003)23, <http://www.oecd.org/eco>

(2) 65+ yaş grubundaki kişi sayısının, 20-64 yaş grubundaki kişi sayısına oranı

(3) 80+ yaş grubundaki nüfus sayısının 65+ yaş grubu kişi sayısına oranı

(4) OECD'nin yukarıda adı geçen araştırması, S. 34.

(5) OECD, Ageing Societies and the Looming Pension Crises, http://www.oecd.org/documentprint/0,2744,en_2649_201185_2512699_1_1_1_1,00.html

(6) The Wall Street Journal Europe, 2 Şubat 2005, S. A2.

Gümrük Birliği ekonomiyi dinamikleştirdi

Türkiye, Avrupa Birliği yolundaki önemli adımlarından birini Gümrük Birliği ile atmıştı. Uygulamanın sekizinci yılında da fayda ve zararları hala ekonomi çevrelerinin tartışma konularından birini oluşturuyor. Gümrük Birliğine karşı olanlar uygulamanın 100 milyon dolar ekonomiye zararı olduğunu söylerken, savunanlar ise bu rakamı gerçekçi bulmayarak ekonomide yaşanan değişim ve dış ticaret rakamları ile cevap veriyor.

1995 yılında yoğun olarak tartışılan Gümrük Birliği uygulamaya girişinin sekizinci yılında da hala önemli tartışmalara sebep oluyor. Çankaya Üniversitesi Uluslararası Ticaret Bölümü Öğretim Üyesi **Prof. Dr. Emin Çarıkçı** yaptığı araştırmada Gümrük Birliğinin Türk ekonomisine yaptığı katkıları irdeleyerek, iddia edilen rakamları gerçekçi bulmadığını ifade etti.

Çankaya Üniversitesi tarafından yayımlanan Gündem Değisinde Prof. Dr. Emin Çarıkçı'nın konuya ilişkin değerlendirmesi şöyle;

Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ile Türkiye arasında 12 Eylül 1963'te imzalanan Ankara An-

laşması 1 Aralık 1964'te yürürlüğe girdiğinde Türkiye AET'ye ortak üye oldu. Nihai hedef tam üyelik olmakla birlikte, önce kademel olarak Gümrük Birliği kurulacaktı. 23 Kasım 1970'de imzalanan ve 1 Ocak 1973'te yürürlüğe girmiş olan Katma Protokol ile, 1972 başından itibaren Türk Sanayi Ürünleri (1968'den itibaren adı AET'den Avrupa Topluluğu'na (AT'a) dönüşen) AT'a gümrüksüz girmeye başladı. Alınan bu tavizin karşılığında Türkiye'de 1973'ten itibaren AT ülkelerinin sanayi ürünlerinden aldığı Gümrük Vergilerini 22 yılda sıfırlamayı taahhüt etmişti.

1963 Ankara Anlaşması ve Katma

Protokol iki tarafın parlamentolarında da onaylandığı için Türkiye'nin Avrupa Birliği ile Gümrük Birliğine girmesi bir devlet taahhüdü idi. Maalesef biz 40 yılı aşkın bir süredir Gümrük Birliğini iç politika malzemesi yaptık ve yapmaya da devam ediyoruz.

Son yıllarda AB ile ilişkiler tartışılırken Gümrük Birliğinin zararı da sık sık gündeme getirildi. Fakat hiç kimse AB'nin 33 yıllık Gümrük Birliği kaybından ve Türk sanayi ürünleri'nin AB'ye Gümrük Birliğinden önce 23 yıl gümrük vergisiz girmesinin Türkiye'nin sanayileşmesine ne kadar müspet etki ettiğinden hiç bahsetmedi. Gümrük Birliği'nin zararı, 4-5 yıl

BİLANÇO

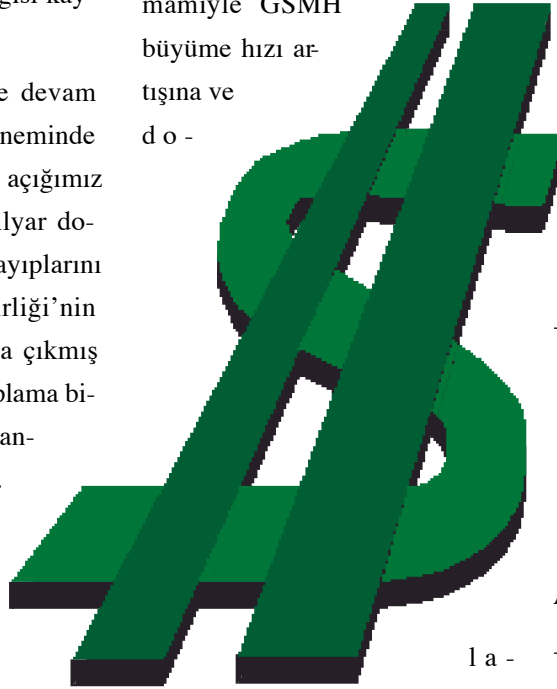
önce 45-50 milyar dolar'dan başlanarak ve her yıl 10'ar milyar dolar zam yapılarak, geçen aylarda 80 milyar dolar'a kadar çıkarıldı. Hesaplama ise şöyle yapıldı: Gümrük Birliği'nden bu yana Türkiye AB ile dış ticaretinde (X milyar dolar) Dış Ticaret (DT) açığı vermiş, ilaveten 15-20 milyar dolar'da gümrük vergisi kaybı=GB'nin zararı!

Bu yanlış hesaplama ile devam edersek, 1996-2004 döneminde AB ile toplam dış ticaret açığımız 80 milyar dolara, 20 milyar dolar'lık gümrük vergisi kayıplarını da eklersek Gümrük Birliği'nin zararı 100 milyar dolar'a çıkmış mı oldu?! Hayır Bu hesaplama bilimsel olarak tamamen yanlış bir değerlendirmedir. Maalesef bu hesaplama herkes ve her kesim tarafından doğru kabul edilerek kamuoyunun yanıltılmasına devam edilmektedir.

Oysa, 1996-2004 döneminde toplam ithalatımız 493 milyar dolar ihracatımız 308 milyar dolar olup, toplam dış ticaret açığımız 185 milyar dolar'dır. Bu açığın yaklaşık, sadece 80 milyar dolar'ı (yüzde 43.2'si) AB ülkeleriyle, geriye kalan 105 milyar dolar'ı (yüzde 56.8'i) AB dışı ülkelerdir. Burada şu soruyu sormalıyız: AB ile dış ticaret açığına ve artışına Gümrük Birliği yol açmış ise, AB dışı ülkelerle olan dış ticaret açığının

sebepleri nelerdir ve bu açığı nasıl izah edeceğiz? Cevabını maalesef kimse veremiyor.

Son 9 yıllık Gümrük Birliği döneminde ithalatın yaklaşık yüzde 89'u hammadde, ara malı ve yatırım mallarından oluşmuştur. Türkiye'de ithalat artışı ve dış ticaret açığının artması ta mamiyle GSMH büyüme hızı artışına ve do -

İthal girdisi yüksek olan ihracat artışına bağlıdır. Nitekim, 2001 yılında büyüme hızı yüzde -9.5 gerilemiş, 2000'den 2001'e;

- İthalat 54.5 milyardan 41.4 milyar dolar'a inmiş,

- Dış ticaret açığı 26.7'den 10.1 milyar dolar'a gerilemiş,

- AB ile dış ticaret açığı da 12.3'ten 2.2 milyar dolar'a inmiş,

- Mal ve hizmet gelir giderlerimizin farkı olan Cari İşlemler Den-

gesi (CİD) açığı da -9.8 milyar dolar'dan +3.4 milyar dolar'lık (13.2 milyar dolar fark) bir artışa dönüşmüştür.

İlaveten, GB öncesi 1995'den 2004'e;

- GSMH 171 milyar dolar'dan 293 milyar dolar'a,

- İthalat 35.7 milyardan 97.2 milyar dolar'a (2.7 kat),

- İhracat ise 21.6 milyardan 62.8 milyar dolar'a (2.9 kat),

- AB'den ithalat 16.9 milyardan 45.4 milyar dolar'a (2.7 kat artış),

- AB'ye ihracat ise, 11 milyardan 34.3 milyar dolar'a (3.1 kat artış) yükselmiş,

- Türkiye'nin ithalatında AB'nin payı yüzde 47'den yüzde 43.5'e gerilemiş (25 üyeli AB'nin payı yüzde 46.7),

- İhracatımızda AB'nin payı ise, yüzde 51'den yüzde 51.7'ye (25 üyeli AB'nin payı yüzde 54.7'ye) çıkmıştır

Bazı eleştirmenler ise, "Gümrük Birliği öncesi ve sonrası 9 yılda dış ticaret açığı yaklaşık ikiye katlanmıştır" iddiasında bulunmaktadır. Doğrudur. Fakat, bunun asıl sebebi, 1993'ten 2004'e, ithal girdisi oranı yüksek olan ihracatın 4.5'e katlanması (AB'ye ihracatın 7.6 milyar dolar'dan 34.4 milyar dolar'a çıkmış) ve GSMH'nin de yüzde 65'lik bir artış göstermesidir.

BİLANÇO

Bölgelere Göre Dış Ticaret Açığı: 2004 yılında; ihracat ve ithalatımızda, sırasıyla 25 üyeli AB'nin payı yüzde 54,7 ve yüzde 46,7'dir. 34,4 milyar dolar'lık toplam dış ticaret açığının (DTA=İthalat-İhracat) sadece yüzde 32,3'ü (45,4-34,3=11,1 milyar dolar'ı) AB ülkeleriyle, yüzde 25'i (15,3-6,7=8,6 milyar dolar'ı) KEİ ülkeleriyle, yüzde 37,2'si (15,9-3,1=12,8 milyar dolar'ı) başta Uzak Doğu ülkeleri olmak üzere, Orta Doğu dışındaki, "Diğer Asya Ülkeleri" ile dir. Demek ki, dış ticaret açığının tek sebebi AB ile yapılmış olan Gümrük Birliği de-

ğildir. 2004'de Türkiye'nin toplam dış ticaretinde, ihracatın ithalatı karşılama oranı (ihracat / ithalat) yüzde 64,6 iken, bu oran AB ile dış ticaretimizde yüzde 75, KEİ ülkeleri ile yüzde 43, Uzakdoğu ülkeleri ile yüzde 19'dur. Üstelik, Uzakdoğu ülkelerinden ithal edilen malların yüzde 90'ı dayanıklı tüketim mallarından oluşurken, AB'den yapılan ithalatın ise yüzde 90'ı yatırım ve üretim mallarından oluşmaktadır.

Türkiye'nin esas meselesi, sadece Rusya ile 7,1 milyar dolar'lık; Çin, Japonya, Güney Kore ve Tayvan ile de 10,2 milyar do-

lar'lık dış ticaret açığı vermesidir. Rusya ile cari açığın bir kısmı turizm gelirleri, bavul ticareti ve müteahhitlik hizmetleri gelirleri ile bir ölçüde azaltılmaktadır.

Gümrük Birliği sonucu 15-20 milyar dolar'lık "gümrük vergisi kaybının zarar hanesine yazılması" ise çok abartılı ve abesle işi galdir. Çünkü, 1995'te AB ülkelere karşı koruma oranı sadece yüzde 5.47 olup, bu oran 1996'da yüzde 1.34'e inmiştir. Ayrıca son 9 yıllık dönemde ithalatın yaklaşık yüzde 90'ı yatırım ve üretim ile ilgili olduğuna göre, eğer Türk iş alemi kendi devletine bu kadar

Türkiye'nin Toplam ve AB İle Dış Ticareti (milyar dolar)

	1993	1995	1996	2000	2001	2002	2003	2004 (G)
GSMH (Milyar dolar)	182.0	171.2	183.8	201.9	144.0	181.7	239.0	293.0 (T)
GSMH (yüzde)	6.8	8.0	7.1	6.1	-9.5	7.8	5.9	9.6 (T)
İthalat	29.4	35.7	43.6	54.5	41.4	51.6	69.3	97.2
İhracat	15.4	21.6	23.2	27.8	31.3	36.1	47.3	62.8
DT (1) Açığı	-14.0	-14.1	-20.4	-26.7	-10.1	-15.5	-22.0	-34.4
CİD (2) Açığı	-6.4	-2.3	-2.4	-9.8	+3.4	-1.5	-6.9	-15.6

1996-2004 Toplam Dış Ticaret (DT) Açığı 185 Milyar dolar

AVRUPA BİRLİĞİ (AB) İLE DIŞTİCARETİMİZ

İthalat (M)	13.9	16.9	23.1	26.6	18.3	23.3	31.7	45.4(*)
İhracat (X)	7.6	11.0	11.5	14.3	16.1	18.5	24.5	34.3(*)
DT Açığı	-6.3	-5.9	-11.6	-12.3	-2.2	-4.8	-7.2	-11.1(*)

1996-2004 AB ile Toplam DT Açığı 80 Milyar dolar, AB Dışı Ülkelerle 105 Milyar dolar

M'de AB Payı (yüzde)	47	47	53	49	44	45	46	46.7(*)
X'da AB Payı (yüzde)	49	51	50	52	51	51	52	54.7(*)

(G) Gerçekleşme; (T) DPT Gerçekleşme Tahmini; (1) DT = Dış Ticaret; (2) CİD = Cari İşlemler Dengesi;

(*) 25 üyeli Avrupa Birliği

Kaynak: DPT, Türkiye'nin üyeliğinin AB'ye Muhtemel Etkileri, Kasım 2004, s.26; DİE, Haber Bülteni, Şubat 2005.

BİLANÇO

vergi vermemiş ise, bunun olumlu etkilerinden de söz etmek gerekir. Verilmeyen gümrük vergisi sayesinde Türk işverenin maliyetleri düşmüş ve neticede dış rekabet gücü artmış, iç piyasada ise daha düşük fiyatlarla mal alma imkanına kavuşan tüketicilerimizin refah düzeyi artmıştır.

Diğer iddia da “Gümrük Birliği ile AB’nin Ortak Gümrük Tarifeline girildiği için dış ticaret açığı artmıştır”. Bilinmesi gereken gerçekler ise; Gümrük Birliği öncesi 1993’te bile, yıllık ihracatımız sadece 15.4 milyar dolar iken, Türkiye’nin dış ticaret açığı 14 milyar dolar değil miydi? Türkiye’nin ödemeler dengesi yapısı sürekli olarak dış ticaret açığı vermek zorundadır. Çünkü Türkiye ihracat gelirlerine ilaveten son yıllarda (8-9 yıldır) bavul ticareti ve başta turizm gelirleri olmak üzere hizmet gelirlerinden her yıl 25-30 milyar dolarlık (hizmet giderleri de 8-13 milyar dolar) bir döviz geliri elde etmektedir. Önemli olan, bu dövizleri de yatırım, üretim ve ihracat artışına dönüştürebilmektir. Bunun yolu da ithalat artışı ve dış ticaret açıklarından geçmektedir.

Dinamik Etkiler: Gümrük Birliği’nin rakamsal olarak ölçülemeyen dinamik etkileri de çok önemlidir. Türkiye’nin AB ile Gümrük Birliğine girmesi yerli üreticileri geri dönülmez bir şekilde ulusla-

rarası rekabete açmış, böylece ek-sik rekabetçi ve korumacı lobilerin güçlerinin azalmasına önemli katkılarda bulunmuştur. Neticede, düşük verimle, pahalı mal üreten firmalarımız, reorganizasyona zorlanarak kaliteli ve ucuz mal üretmeye, üretimi artırmaya ve ihracata zorlanmışlardır. Türk tekstil ve hazır giyim, otomotiv ve elektronik sanayileri bunun en güzel örneklerindedir.

1995’den 2004’e, İhracat artışları, milyar dolar olarak;

- Tekstil ve hazır giyim 8.2’den, Bavul Ticareti dahil, 21’e (2.6 kat artış),

- Taşıt araçları ve yedek parçaları 0.8’den 10.8’e (13.5 kat),

- Demir ve demir dışı metaller 3’den 9.2’ye (3.1 kat),

- Elektronik cihazlar 0.9’dan 6.1 milyar dolar’a (6.8 kat) çıkmıştır

Gümrük Birliği sayesinde Türk tekstil ve hazır giyim ürünlerine AB’de kotalar 1996’da kalktığı için, bu mallarda Türkiye AB pazarında Çin’in ardından, dördüncülükten ikinciliğe yükselmiş idi. 2004’de Türkiye’nin toplam tekstil ve hazır giyim ihracatı 17,7 milyar dolar olup, bu ihracatın yüzde 73’ü AB ülkelerindedir. AB pazarında Türkiye’nin payı tekstilde yüzde 13, hazır giyimde yüzde 9 iken, Çin’in payı sırasıyla yüzde 10 ve yüzde 18’dir.

1996’dan 2004’e, ihracat’ta başa-

rılı olan sektörlerde üretim artışları, milyon adet olarak;

- Televizyon 1.8’den 21.6’ya (12 kat artış),

- Buzdolabı 1.7’den 5.1’e (3 kat),

- Çamaşır makinesi 0.9’dan 4.1’e milyon adede (4.6 kat),

- Şişe ve cam üretimi de 0.5 milyon ton’dan 1.2 milyon ton’a (2.4 kat) ulaşmıştır.

40 yıllık bir mazisi olan “Onlar ortak biz pazar” sloganına gelince: 1995’den 2004’e AB’nin ihracatında Türkiye’nin ithalatının payı yüzde 0.9’dan sadece yüzde 1.5’e çıkmıştır AB ülkelerinin dış ticaretlerinin yaklaşık yüzde 60’ını kendi aralarında yaptığı hesaba katılırsa, bu ülkelerin AB dışı ihracatı içinde Türkiye’nin ithalatının payı da yüzde 3 dolayında seyretmektedir. Demek ki, sadece dış ticaret açısından bakıldığında, AB için Türkiye’nin önemi, bizim için (dış ticaret açısından) İran ve Irak’ın önemi kadardır. Çünkü bizim ihracatımızda da yukarıdaki ülkelerin payı sırasıyla yüzde 1.2 ve yüzde 3’dür. Türkiye-AB ilişkileri, her iki taraf açısından da sadece ticari bir olay olmayıp, aynı zamanda siyasi, hukuki, askeri, ekonomik, mali, teknolojik ve hatta kültürel boyutları olan bir süreçtir. Türkiye için ise topyekün bir modernleşme projesidir.

Küresel ekonominin devleri sancılı

Euro bölgesi ve japonya'da ekonomik sorunlar önemini korurken, ABD güçlü bir büyüme sergiledi. Başta Japonya olmak üzere demografik yapı - da gözlemlenen gelişmeler vergi gelirleri üzerine giderek daha ağır bir baskı oluşturmaya başladı.

Geçtiğimiz yılın son çeyreğinde Avrupa'da Euro Bölgesinde ekonomik büyüme beklenilmedik ölçüde düşük gerçekleşti. Euro Bölgesinde söz konusu dönemde büyümenin daha da yavaşlayarak sadece yüzde 0.2 oranında gerçekleşmesinde, Almanya ve İtalya'da yaşanan ekonomik daralmalar etkili oldu. 2004 yılının son üç aylık döneminde özel tüketim harcamalarının zayıf seyretmesi nedeniyle Almanya ekonomisi yüzde 0.2 oranında daralırken, İtalyan ekonomisi aynı dönemde yüzde 0.3 oranında küçüldü. İtalyan ekonomisiyle ilgili olarak uzmanlar, gayrisafi yurtiçi hasıladaki gelişmelerin, bu ülkede 2005 yılı için öngörülen yüzde 2.1 oranındaki büyüme hızının

gerçekleştirilmesini olası olmaktan çıkardığını, hatta yüzde 1.7 oranındaki Uluslararası Para Fonu (IMF) büyüme tahmininin dahi fazla iyimser kalabileceğini iddia ediyorlar.

2004 yılının üçüncü çeyreğinde sıfır büyüme seğileyen ve son çeyrekte ise yüzde 0.2 oranında daralan Almanya resesyon (üstüste iki çeyrek boyunca süregelen ekonomik daralma resesyon – ekonomik durgunluk – olarak tanımlanıyor) sınırına dayanmış durumda bulunuyor. Almanya'da 2004 yılının son çeyreğinde ekonomik gündemi, başta gelen perakende satış zinciri KarstadtQuelle firması ile otomobil üreticisi Opel firmasındaki işçi çıkarmaları işgal etmişti. Bu gelişmelere rağmen Ocak ayı başından itiba-

ren işgücü piyasası ile ilgili olarak uygulamaya giren reform niteliğindeki düzenlemelerin yılın geri kalan döneminde ekonomiye olumlu katkıda bulunacağına inanılıyor ayrıca, Ekonomi Bakanı Wolfgang Clement gelecekteki ekonomik büyümeye işaret eden öncü göstergelerdeki iyileşmeye dikkat çekerek, büyümenin geçen yıla göre daha olumlu seyredeceği tahmininde bulunuyor.

Japonya ise 2004 yılı son çeyreğinde, üst üste üç çeyrek yıl boyunca reel bazda gayrisafi yurtiçi hasıla küçülmesi yaşadığı için resesyona düşmüş bulunuyor. Özel tüketim harcamalarının yetersizliği ve ithalattaki tırmanma, yılın son çeyreğinde gayrisafi yurtiçi hasılanın (GSYİH) reel bazda, bir önceki üç aylık dönem hasılasına

BİLANÇO

göre yüzde 0.1, bir önceki yılın aynı dönemine göre ise yüzde 0.5 oranında küçülmesinde en önemli etkenler oldular. Yılın son çeyreğinde Japon GSYİH'sının yüzde 57'sini oluşturan özel tüketim harcamaları yüzde 0.3 oranında daralma göstermiş, diğer taraftan net ihracat, ekonomik büyüme hızında 0.2 puanlık bir düşmeye neden olmuştur. Japonya'da net ihracat genelde büyümeye pozitif katkıda bulunurken, 2004 yılının ikinci yarısında petrol fiyatlarının yüksek düzeyde seyretmesi ve hammadde ithalatına olan talebin yükselmesi sonucu ithalat hacminde meydana gelen hızlı artış, net ihracatın katkısının negatif bakiye vermesine yol açtı. Bununla beraber son üç çeyrekteki GSYİH küçülmelerinin küçük çapta ve birinci çeyrekte ekonominin güçlü bir şekilde büyümüş olması sonucu Japon ekonomisi geçen yıl bir önceki yıla göre yüzde 2.6 oranında büyüme gerçekleştirmiş oldu ki, bu oran 1996 yılından buyana sağlanan en yüksek rakamı oluşturuyor. Ancak üç çeyrek yıl boyunca yaşanan ekonomik durgunluğa rağmen, GSYİH'nın diğer bazı bileşenlerindeki gelişmeler ekonomik gidişatın, büyüme rakamlarının ifade ettiği kadar kötü olmadığını gösteriyor. Örneğin son üç aylık dönemde özel yatırım

harcamaları bir önceki döneme göre yüzde 0.7 oranında genişlemiş bulunuyor. Diğer taraftan GSYİH Deflatöründeki gelişmeler de, yaşanan deflasyon sürecinin giderek yavaşlamakta olduğuna işaret ediyor. 2004 yılının önceki üç aylık dönemlerinde, bir önceki yılın aynı dönem verilerine göre, fiyat düzeyi gerilemeleri yüzde 1'in üzerinde iken, son dönemde bu oran sadece 0.3 olarak

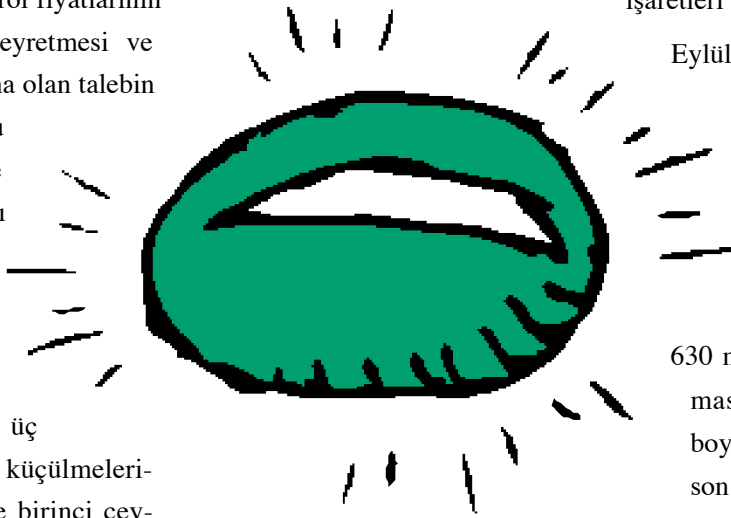
tüketim harcamaları ile iş aleminin sabit sermaye yatırımları, başta gelen etkenler oldular. Ancak bu olumlu görüntüye rağmen bu ülkenin küresel makroekonomik denge üzerindeki olumsuz etkisinin gözardı edilmemesi gerekiyor. Yüksek boyuttaki bütçe açığının yanısıra

kaygı uyandıran bir düzeye yükselmiş olan cari işlemler açığı, ekonomik büyümenin sürdürülebilirliği konusunda ciddi soru işaretleri doğmasına yol açıyor.

Eylül ayında sona eren mali yılda ABD'nin bütçe açığı 412 milyar Dolara ulaşmış durumda ve 2004 yılında cari işlemler açığının

630 milyar dolayında oluşması bekleniliyor. Dev boyutlardaki bu ikiz açık, son yıllarda önemli bir değer kaybına maruz kalmış olan Amerikan Dolarına olan güveni de sarsıcı bir nitelik kazanmış durumda. Nitekim artık bu ülkeye olan sermaye akışlarında bir durulma gözlenirken Merkez Bankaları da Dolar rezervlerini azaltma eğilimi içine girmiş bulunuyorlar.

Euro Bölgesi ve Japonya'daki ısrarlı ekonomik durgunluğa ve halen küresel ekonomik toparlanmanın motoru durumundaki ABD ekonomisinin güçlü bir ekonomik büyüme sergilemiş ol-

gerçekleşmiştir.

Euro Bölgesi genelinde ve Japonya'da ekonomik durgunluk yaşanırken ABD ekonomisinde 2002 yılında başlayan toparlanma süreci 2004 yılında da güçlü biçimde sürdü. 2001 yılında yaşanan ekonomik durgunluğun ardından Amerikan GSYİH'sı 2002 yılında yüzde 1.9 ve 2003 yılında da yüzde 3.0 oranında büyüme gerçekleştirmişti. ABD ekonomisinin sergilediği bu güçlü görünümde canlılığını koruyan özel

G 6 Ülkeleri İçin Büyüme Tahminleri							
	2004 Yılı				2004 Yılı GSYİH	2005 Yılı	
	Üç Aylık GSYİH Büyüme Oranı (Bir Çeyrektekine Diğerine % Büyüme)				Yıllık Büyüme (%)	Bir Çeyrektekine Diğerine GSYİH % Büyümesi	
	I. Çeyr.	II. Çeyr.	III. Çeyr.	IV. Çeyr.		I.Çeyrek	II. Çeyrek
ABD	1.1	0.8	1.0	0.8	4.4	1.0 (+/- 0.5)	0.7 (+/- 0.6)
Japonya	1.4	-0.2	-0.3	-0.1	2.6	0.5 (+/- 0.5)	0.6 (+/- 0.6)
Euro Bölgesi	0.7	0.5	0.3	0.2	1.8	0.4 (+/- 0.3)	0.5 (+/- 0.4)
Almanya	0.5	0.4	0.0	-0.2	1.1	0.5 (+/- 0.5)	0.5 (+/- 0.6)
Fransa	0.7	0.7	0.0	0.7	2.3	0.6 (+/- 0.4)	0.5 (+/- 0.5)
İtalya	0.5	0.4	0.4	-0.3	1.1	0.3 (+/- 0.4)	0.4 (+/- 0.4)
İngiltere	0.7	0.9	0.5	0.7	3.1	0.7 (+/- 0.3)	0.6 (+/- 0.3)
G 6	1.0	0.6	0.5	0.4	3.3	0.7 (+/- 0.3)	=.6 (+/- 0.4)

sa da, küresel boyutta önemli makroekonomik dengesizliklere yol açan ikiz açığı sürdürmesi ne rağmen, Ekonomik işbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) küresel ekonominin geleceği konusunda iyimser bir tablo çizmektedir.(1) OECD Baş Ekonomisti Jean-Philippe Cotis, Şubat ayı ortasında Paris'te yaptığı basın açıklamasında, hernekadar yukarıda belirtildiği gibi, Alman ve İtalyan ekonomilerinde özel tüketim ve yatırım harcamalarındaki yetersizliklerden kaynaklanan ekonomik durgunluğun, OECD ülkeleri genelinde büyüme hızını geri çekeceği olasılığını dile getiriyor ise de, Örgütün 2005 yılında, küresel ekonomik toparlanmanın başlayacağı şeklindeki görüşünü muhafaza ettiğini ifade etmektedir. Cotis, ekonomik toparlanmanın bu yıl başlayacağı şeklindeki

bu görüşüne dayanak olarak, Almanya'da yakın zamanlarda, sınav için olan iç ve dış siparişlerde gözlemlenen canlanmaya işaret etmektedir. OECD Baş Ekonomisti beyanatında, hemen tüm G 7 ülkelerinde iş alemi ile tüketicilerin güven duygularının şu anda "tarihi ortalama değerleri"ne yakın olduğuna da temas etmiştir.

Jean-Philippe Cotis basın açıklamasında G 6 ülkeleri için OECD tarafından belirlenmiş olan büyüme tahminlerini de açıklamıştır. Aşağıda G 6 ülkeleri için OECD tarafından verilmiş olan 2004 yılı büyüme oranları ile 2005 yılının ilk iki çeyreği için yapılan büyüme tahminleri verilmektedir:

Baş Ekonomist Cotis tarafından yapılan açıklamada birçok OECD ülkesinde hükümetlerin mali ya-

palarının da pek sıhhatli durumda bulunmadığı hususuna işaret ediliyor ve bu durumun ekonomik dalgalanmalardan kaçınılması için önlemler alınmasını olumsuz yönde etkilediğine değiniliyor. Başta Japonya olmak üzere demografik yapıda gözlemlenen gelişmelerin (nüfusun yaşlanması ve çalışan başına bağımlı kişi sayısının artması) vergi gelirleri üzerine giderek daha ağır bir baskı oluşturduğu ve kamu harcamalarını aşırı biçimde artırdığı vurgulanan açıklamada, halen yürütülmekte olan emeklilik sistemi ve sağlık sigortası reformlarının gerçekleştirilmesine ve diğer gerekli önlemlerin alınmasına, bu ülkelerin mali yapılarının sürdürülebilir bir duruma getirilebilmesi açısından önemle ihtiyaç duyulduğu belirtilmektedir.

(1) OECD, What is the economic outlook for OECD countries ? An interim assessment, Paris, 17 Şubat 2005.

Latin Amerika'da zorluklar ve fırsatlar

Sürekli ekonomik krizlerle gündeme gelen Latin Amerika ülkeleri 2004 yılında başarılı bir performans gerçekleştirdi. Bölgede önemli bir değişim ve dönüşüm yaşanmaya başlandı. Yapısal anlamda değişim süreci içinde olan Latin Amerika ülkeleri küresel büyümede de önemli bir misyon üstlendi.

Uluslararası Para Fonu Yönetim Direktörü Rodrigo de Rato, küresel ekonominin ve küresel ekonomi içinde Latin Amerikanın durumunu değerlendirdi. Ortaya çıkan görece olumlu görüntü, Latin Amerika ülkeleri için bir takım kilit zorluklar ve fırsatlar sunuyor.

Küresel ekonomi, yaklaşık yüzde 5'lik büyüme beklentileriyle 2004 yılında çok iyi bir performans gösterdi. Bu büyüme rakamı neredeyse son 30 yılın en yüksek büyüme oranı. Birçok ülkede, bu güçlü performans, uyumlu makro ekonomik politikalar ile desteklendi. Ayrıca, ekonomik temellerde, artan kurumsal karlılık, daha sağlam bilançolar, olumlu finansal piyasa koşulları ve daha iyi işgücü piyasası ile belirgin gelişmeler yaşandı. Bu ilerlemeler, son zamanlarda yaşanan petrol fiyatlarında dalgalanmaların ekonomik etkisinin sınırlanmasına yardımcı oldu.

Bununla birlikte, geçen yıl gerçekleşen büyüme tüm ülkelere ve bölgelere düzgün biçimde dağıtılmış değil. Neredeyse tüm bölgelerde ve ülkelerde büyüme görülmesine rağmen, performansta belirgin farklılıklar oldu. Özellikle, Amerika ve Çin ekonomik canlanmanın birincil güçleri olarak kaldı. Euro bölgesinde ve Japonya'da 2004 yılının ilk yarısında faaliyetlerin hızlanmasına rağmen, güçlü ve sürekli canlanma bu ülkelerde zayıf kalıyor

2005 yılına bakıldığında, geçen yıl yakalanan ivme küresel büyümeyi güçlü kılacak, fakat biraz daha yavaş ilerlemesini sağlayacak. Özellikle, son yıllarda küresel büyümenin önde gelen ülkelerinden biri olan Amerika'nın, ekonomik faaliyetlerinde sürdürülebilir bir hızla ilerleme sağlamak için bir yavaşlama bekleniyor. Aynı zamanda, euro bölgesi ve Japonya'daki faaliyetlerin potansiyelin altında gerçekleşmesi bekleniyor. Tüm bu nedenlerin üzerinde her zaman ele alınması

gereken birtakım riskler bulunuyor.

Bu risklerin ilki, son zamanlarda petrol fiyatları dengelenmiş olsa da, Orta-doğudaki güvenlik durumunun ve sınırlı aşırı üretim kapasitesinin görünümde belirsizlik yaratmasıdır. Dünya ekonomisi petrol fiyatlarındaki son artışla oldukça iyi başa çıkmışken, petrol fiyatlarında yaşanacak daha büyük sapmalar, özellikle yükselen piyasa ekonomilerinde, önemli ölçüde yıkıcı etkiler yaratabilir.

İkincisi, mevcut cari işlem denge-sizlikleri ele alındığında, para kuru piyasalarında istikrarsızlık olasılığıdır. Amerikanın cari işlem açığının büyüklüğü -ve yansıttığı mali açıkların geri kalanından önemli finansman gerektiriyor. Yabancı yatırımcıların isteğinin belirsiz bir biçimde şimdiki düzeyinde sürdürülebilirlik sağlanamayacağı açıkça sorulan bir sorudur.

Üçüncüsü, birçok merkez bankası süre giden uyum ile ilgili durumu

yansıtılırken, birçok ülkenin kısa dönem faiz oranları hala “nötr” düzeyin altındadır. Aynı zamanda, uzun dönemli getiriler ve hesaplar çok düşük seviyelerde. Bu faktörler asimetrik risk teşkil ediyor. Enflasyon, mali veya başka bir sürpriz, faiz oranlarını beklenmedik bir biçimde hızla yükseltebilir.

Dördüncüsü, teröre karşı verilen savaşla ilişkili olan belirsizlikler öngörülebilir gelecekte ısrarcı olabilir. Herhangi bir yeni terör olayı önemli makroekonomik etkilere sahip olabilir.

Latin Amerika’da Durum

Birçok Latin Amerika ülkesinin ekonomisine bakıldığında ekonomik beklentilerin son yıllarda oldukça parlak olduğu görülüyor. Latin Amerika ülkeleri 2004’te ivme kazandı. Bu ivme, ilk olarak, güçlü küresel talep ve güçlü mal fiyatları ile kazanıldı. Bu durumu, son zamanlarda, özel tüketim ve iş yatırımları artışı takip etti. Gerçekten, sanayileşmiş ülkeler son aylarda belirgin bir yavaşlama yaşarken, Latin Amerikanın büyüme hızı güçlü kaldı. Genel olarak, bölgede büyümenin bir önceki ilkbaharda yapılan tahminlerden yüzde 4,5 daha yüksek olması bekleniyor. 2004, 1997’den bu yana yaşanan en iyi yıl oldu.

Latin Amerika’da 2004 için yaklaşık yüzde 7’lik bir enflasyon oranının gerçekleşmesi gerçekten umut vad edicidir ki, bu rakamın bu yılın en düşük enflasyon oranı olması olasıdır. Bölgenin dış durumunda, gerçekleştirilmiş olması muhtemel küçük bir cari işlem fazlası ile belirgin bir dönüş vardır. Parasal açıdan, pek çok hükümet canlanma-

yı ve ortak gelir teşviklerini, bütçe açıklarını ve yeniden yapılanma borçlarını azaltmak için kullanıyor. Bunlar, bölgenin makroekonomik istikrarsızlığının geçmişi düşünüldüğünde, memnunlukla karşılanan gelişmeler.

Yukarıda açıklanmaya çalışılanlar bağlamında, Latin Amerika’nın geniş tabanlı canlanmasının 2005’te de devam edeceği umuluyor. Bununla beraber, bu olumlu kısa-dönem görünüm kayıtsızlığa yol açmamalı. Son gelişmelere rağmen, büyük problemlerin pusuda beklediğini hatırlamak gerekiyor. Örneğin, işsizlik ve yoksulluk kabul edilemeyecek kadar yüksek ve bölgede ciddi gelir eşitsizlikleri bulunmakta. Sürekli ve sürdürülebilir reformların önemi pek fazla vurgulanmıyor. Daha da önemlisi, birçok Latin Amerika ülkesinde, kalıcı politik konsensüs, yoksulluğun azaltılması ve büyüme için esas olan politikalara destek sağlanması gerekiyor.

Latin Amerika için zorluklar ve fırsatlar

Latin Amerika ülkeleri için bir takım zorluklar ve fırsatlar; makroekonomik sorunlar ile yapısal ve kurumsal sorunlar olarak ikiye ayrılabilir.

Makro ekonomik açıdan Latin Amerikalı politikacıların gözlerini, uygun seviyede kamu borç düzeylerini korumaya; harcama ve sermaye yatırımlarını dengelemeye ve enflasyonu kontrol altında tutma çabalarından ayırmamaları gerekiyor.

Birçok Latin Amerika ülkesinde kamu borcu hala çok yüksek. Vergi kanunlarının akılcıca uygulanması

konusunda son zamanlarda gerçekleştirilen başarılı çabalara rağmen, ortalama kamu borcu GSYİH’nin yaklaşık yüzde 55’i civarında. Bölgenin en büyük ekonomilerinde bu oran yaklaşık yüzde 60. Bu oranlar 1990’ların sonlarındaki rakamların çok üzerinde. Borç seviyelerinde bir azalma, mevcut yararlanabilirliği kolaylaştıracak ve makro ekonomik şoklara karşı esnek mali karşılıkların alanını arttıracak. Daha düşük borç servisi yüklerini kıt mali kaynaklardan kurtaracak. Borcun sürdürülebilirliği; vergi tabanının genişlemesi, borç yapısının artırılması ve tüketim yönetimi desteklenmesiyle de güçlendirilebilir. Sağlam emeklilik maaşı reformları da aynı zamanda çok önemlidir.

Yatırım için yapılan harcamalar ele alındığında, hükümetler gereksiz alanlarda yapılan harcamaları kısmaya ihtiyacı duyuyor, böylece hükümetler altyapı, eğitim ve sağlık alanlarında yapılan yatırımları artırabilir. Bu çok önemli alanlardaki yetersiz yatırımlar büyüme beklentilerine zarar veriyor ve aynı zamanda bölge için sosyal eşitsizliklerle başa çıkmayı daha da zorlaştırıyor. IMF’de, makro ekonomik istikrarı ve borcun sürdürülebilirliği korurken, ek alt yapı yatırımlarının yapılması yollarını bulmak için bölgedeki birçok ülke ile birlikte çalışıyor.

Enflasyonun kontrol altına alınması konusunda ise Latin Amerika’da enflasyonla mücadelede son 10 yılda büyük ilerleme sağlandı. Birçok Latin Amerika ülkesi yüksek fiyatları kontrol altına almayı başardı. Bu durum, gözden kaçırılan fakat unutulmaması gereken çok önemli bir tarihsel başarıyı oluşturuyor. Ayrıca, para politikasının birincil

BİLANÇO

amacı bu ilerlemelere kilitlenmek ve bunları güçlendirmek olmalı. Bu bağlamda, birçok ülke para ve döviz kuru politikasını uygulamak için enflasyon hedefli çerçeveleri kabul ediyor. Bunlar, zaman içinde güçlü ve kalıcı büyümenin korunmasını sağlamak için umut vaat eden bir yapı sunuyor.

Daha büyük yapısal ve kurumsal sorunlar ele alındığında, Latin Amerika'nın sürdürülebilir büyüme ve yoksulluğun azaltılması ihtiyaçlarını karşılayacak yatırım teşviki ve kaynak dağılımının sağlanması için bölge genelinde bu alanlarda sağlam politikaların yürütülmesi gerekiyor. Buna ek olarak, küreselleşme ve piyasaların daha açık hale gelmesi, yapısal ve kurumsal düzenlemeler aracılığıyla açıklanması gereken zorlukları göstermeye devam edecek. Bu açıdan, tartışmalar 4 alan etrafında yürütülebilir. Bunlar; ticaret politikaları, işgücü piyasası reformları, finansal piyasa istikrarı, yatırım konusundaki gelişmeler.

Ticaret politikaları ile ilgili olarak, geçen on yıllarda koyu liberalizasyon çabaları görüldü. Fakat Latin Amerika, hala, diğer hızlı büyüyen bölgelere nazaran daha az açık. Daha fazla ticaret liberalizasyonu, büyümeyi teşvik etmek ve yararlanabilirliği azaltmak için çok önemli olacak. En büyük fayda, tarım ürünleri ve tekstil gibi kilit ihracat mallarının piyasaya girişini arttıracak, çok taraflı ticaret görüşmelerinin başarılı bir şekilde tamamlanması ile sağlanacak. Bununla beraber, Latin Amerika, tarifelerin azaltılması, tarife dışı engellerin kullanımının sınırlanması ve hizmet ticaretinde sınırlamaların gevşetilmesi

için daha fazla çaba göstermeli; bu reformlar altyapı, liman ve gümrük idaresi alanlarındaki gelişmelerle desteklenmelidir.

Ticaret liberalizasyonunda olduğu gibi, işgücü piyasası reformları da birçok Latin Amerika ülkesinde oldukça sınırlandırılmıştır. Ülkeler, ticaret liberalizasyonu gelişimleri gibi reformların da büyük öneme sahip olduğunu keşfedecek. Deneyimler, bu gibi reformların esneklik ve özel yatırımların artışı ve büyümenin önemli unsurları için esas olduğunu gösteriyor. İşten ayrılma tazminat paketlerinin büyüklüğü ve sınırlı geçici işsizlik gerektiren kurumsal mekanizmalar, yeni işçilerin işe alınması ve kaynakların esnek olarak yayılması önündeki ciddi engelleri oluşturuyor. İşgücünün doğrudan olmayan yüksek maliyetleri istihdamın bir başka engeli. Zaman içerisinde, işe almayı kolaylaştıracak politikalar, resmi sektörde istihdam yaratma hızını kolaylaştıracak. Bunun sosyal faydaları bulunuyor, çünkü ayarlı işgücü piyasalarında çalışanlar resmi olmayan sektörlerde varolmayan korumaları kabul ediyor. Ayrıca, herkes, eğitim, çalışma ve sosyal güvenlik ağlarına yapılan ek yardımlara yeni fırsatlar yaratılmasını sağlamak ve düşme gösteren sanayilerde çalışanları korumak için ihtiyaç duyulacaktır.

Finans sektöründe istikrar gerçekleştirme, sürdürülebilir büyüme için de kilit rol oynuyor. Bölgede yer alan finansal sektörler yararlanabilirlik kaynaklarından güç merkezlerine dönüştürülmeli; ekonomik büyümenin yaşam kaynağı olan krediyi sağlamalıdır. Latin Amerika, bu konuların ele alınma-

sında ilerleme gösterildi, fakat pek çok ülke, bankacılık sektörünün düzenlenmesini ve denetimini güçlendirmekten, muhasebe ve denetim standartlarını geliştirmekten, borç verenlere sorunlu borçlardan değer sağlamada daha iyi fırsat verilmesi için icra ve iflas yasalarını revize etmekten uzak.

Bununla birlikte, yatırımlar için daha çekici bir ortamın yaratılması bölgede büyüme potansiyelinin çözümlenmesinde kilit rol oynayacaktır. Hem ulusal hem de doğrudan yabancı yatırımın teşvik edilmesi için, iş adamlarının hukukun üstünlüğü ve yürütme mekanizmasının etkinliğini sağlaması gerekiyor. Yatırım çevresinin genişletilmesini amaçlayan bir işe başlarken üstlenilen düzenleyici ve diğer yüklerin azaltılması gibi başka adımlar önemli hale gelecektir. En azından, reformların, özellikle farklı bölgelerde yükselen ekonomiler arasındaki doğrudan yabancı yatırımların bitmeyen rekabetine ayak uydurması gerekiyor.

Sonuç olarak, şu anda olumlu havaya sahip küresel görünüm içinde Latin Amerika'nın ekonomik geleceği konusunda iyimserlik sürüyor. Süre giden büyüme, son birkaç yılda yapılan reformların derinleşmesinde ve kendi hedeflerini kurmasında Latin Amerika ülkeleri için bir pencere açıyor. Gerçekten, büyüme önümüzdeki 10 yılda da şimdiki düzeyini korumaya devam ederse, 2015'te kişi başına düşen reel gelir bugünkü seviyesinin yüzde 40 daha üstünde olacak. Bu durum, son 25 yılın görece durgunluğunda önemli bir değişikliği oluşturacak.

Enflasyon beklentilerin altında

Şubat ayında Tüketici Fiyatları Genel Endeksi bir önceki aya göre yüzde 0,02, bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 0,57, bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 8,69 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 8,44 artış gösterdi. Şubat ayında endekste yer alan 423 maddeden 63'ünün fiyatları değişmezken, 214 maddenin fiyatlarında artış, 146 maddenin fiyatlarında ise düşüş gerçekleşti. Ana harcama grupları itibarıyla giyim ve ayakkabı grubunda -6,90'lık bir gerileme yaşandı.

Şubat ayında Üretici Fiyatları Genel Endeksinde bir önceki aya göre yüzde 0,11 artış gerçekleşirken, bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 0,30 düşüş, bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 10,58 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 14,70 artış gerçekleşti. Şubat ayında endekste yer alan 751 maddeden, 167'sinin fiyatında değişme olmazken, 259 maddenin fiyatlarında artış, 325 maddenin ortalama fiyatlarında ise düşüş gerçekleşti. Tarım sektörü Şubat ayında gerileme yaşadı.

ÜFE	ŞUBAT 2005 (2003=100)	ŞUBAT 2004 (1994=100)
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	-0,11	1,64
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	-0,30	4,31
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	10,58	9,14
(01.03.2004-28.2.2005) - (01.03.2003-29.2.2004) 12 aylık ortalamalara göre değişim oranı(%)	14,70	21,49

TÜFE	ŞUBAT 2005 (2003=100)	ŞUBAT 2004 (1994=100)
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	0,02	0,55
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	0,57	1,29
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	8,69	14,28
(01.03.2004-28.2.2005) - (01.03.2003-29.2.2004) 12 aylık ortalamalara göre değişim oranı(%)	8,44	23,21

		2005		2004									
		Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
ÜFE	Bir önceki aya göre değişim	-0,41	0,11	2,10	2,65	-0,03	-1,05	-1,52	0,79	1,85	3,23	0,75	0,13
	Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim	-0,41	-0,30	6,50	9,33	9,29	8,14	6,50	7,33	9,31	12,84	13,69	13,84
TÜFE	Bir önceki aya göre değişim	0,55	0,02	0,89	0,59	0,38	-0,13	0,22	0,58	0,94	2,22	1,54	0,45
	Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim	0,55	0,57	2,19	2,79	3,18	3,05	3,28	3,87	4,85	7,18	8,83	9,32

Dünya ekonomisi

Büyümede Latin rüzgarı

Latin Amerika ülkeleri 2004 yılını güçlü büyümeyle tamamladı. Türkiye OECD'nin en yüksek büyüme hızını yakalayan ülkesi oldu. Euro Bölgesi'nde büyüme 2004'ün son çeyreğinde yavaşlayarak binde 2 'ye geriledi. Japon ekonomisi de binde 1 oranında daraldı.

Latin Amerika ülkeleri geçmişte yaşanan daralmaların ardından 2004 yılını güçlü büyümeyle tamamladı. Dünya emtia fiyatlarındaki düşüşün Latin Amerika ekonomilerinin toparlanmasına destek vermesiyle, Meksika, Venezuelalla ve Arjantin güçlü büyüme rakamları açıkladı.

Latin Amerika ülkelerinin 2004 yılı büyüme oranları, bölge ekonomisinin güçlü bir iyileşme yaşadığını ortaya koydu. Venezuela iki yıllık küçülmenin ardından yüzde 17.3'lük bir büyüme oranına ulaştı. Arjantin yüzde 8.8, Meksika ekonomisi ise yüzde 4.4 büyüdü. Son yıllarda ekonomisini toparlama çabası içine giren Peru da, son 7 yılın en yüksek büyüme oranı olan yüzde 5'lik bir büyüme elde etti.

Dünyanın beşinci büyük petrol ihracatçısı konumundaki Venezuela, petrol fiyatlarının artması ve imalat

sanayiindeki hızlanma ile yüksek büyüme oranına ulaştı. Petrol sektöründe yüzde 8.7 büyüme kaydedilirken, petrol dışı sektördeki büyüme yüzde 17.8 olarak gerçekleşti.

Meksika'daki büyüme ABD'den gelen güçlü taleple imalat ürünleri ihracatından kaynaklandı. Arjantin ekonomisi de fiyat istikrarının sağlanması ve sanayi üretimindeki yükselişle birlikte dört yıllık durgunluktan çıkmış oldu.

Peru'da ise madencilik ve imalat sanayiindeki büyüme, ekonominin yedi yılın en iyi performansını göstermesini sağladı.

Emtia fiyatları tetikledi.

Bölge ülkelerinin güçlü bir görünüm sergilemesinde emtia fiyatlarındaki yükselişlerin ardından artan ihracat gelirleri ve küresel faiz oranlarının son derece düşük sey-

retmesi etkili oldu. Ekonomistler, küresel ekonomideki şartların etkisinin yanında gerçekleştirilen reformların da büyümeye katkıda bulunduğunu belirtiyor.

OECD'nin 2000 yılı sabit fiyatlarıyla hesapladığı büyüme oranlarına göre, Türkiye 2004 yılında yüzde 9.8'lik büyüme oranıyla OECD'nin en yüksek büyüme hızını yakalayan ülkesi oldu. OECD rakamlarına göre, Türkiye 2004 yılında yüzde 9.8'lik büyüme ile ilk sırada yer aldı. İzlanda yüzde 5.9, Polonya yüzde 5.4, Güney Kore yüzde 5'lik büyümeyle Türkiye'yi izledi. Diğer 26 ülkenin büyüme hızı ise yüzde 5'in altında kaldı.

Avrupa ortak para birimi Euro'yu kullanan 12 ülkeden oluşan Euro Bölgesi'nde iki büyük güç Almanya ve İtalya'nın etkisiyle, 2004'ün dördüncü çeyreğinde büyüme beklentilerin altında kaldı. Euro Bölge-

si, son çeyrekte binde 2 oranında büyüdü. 2004'ün üçüncü çeyreğinde binde 3 büyüyen ekonominin, son çeyrekte binde 4 büyümesi bekleniyordu.

Almanya ve İtalya 10 trilyon dolarlık bölge ekonomisinin yarısını oluşturuyor. Ekonominin beklentilerin altında bir performans sergilemesinde, bölgenin en büyük ekonomisi Almanya'nın büyük etkisi oldu. Alman ekonomisi, geçen yılın son çeyreğinde beklentilerin aksine küçülerek binde 2 daraldı.

Alman ekonomisi 2004'ün üçüncü çeyreğinde binde 1 büyümüşü. 2004'ün son çeyreğindeki daralma, Alman ekonomisinde 2003'ün ikinci çeyreğinden bu yana yaşanan ilk küçülme oldu.

Faizin artması beklenmiyor

Ekonomik büyümeye ilişkin veriler sonrasında, Avrupa Merkez Bankası'nın yıl sonuna kadar yüzde 2 olan kısa vadeli faiz oranlarını değiştirmesi beklenmiyor.

Dünyanın ikinci büyük ekonomisi Japonya'da ihracat ve tüketimin hız kesmesi, ekonomik görünümün bozulmasına neden oldu. Maliye Bakanlığı'ndan yapılan açıklamaya göre, 2004 yılının son çeyreğinde ülke ekonomisi binde 1 daraldı. 2004 genelinde ülke ekonomisi yüzde 2.6 büyürken, bu rakam 1996 yılından bu yana en iyi büyüme rakamına işaret ediyor. Japonya'da Gayri Safi Milli Hasıla ise 503 trilyon yen (4.8 trilyon dolar) olarak belirlendi.

Ülke ekonomisinin, üçüncü çeyrekte de binde 1 daraldığı açıklanırken; bu rakamın binde 3'e revize

edilmesi, endişeleri yoğunlaştırdı. Japonya Maliye Bakanı Sadakazu Tanigaki, yaptığı açıklamada, ekonomideki daralmanın maliye politikalarında değişiklik gerektirmeyeceğini söyledi. Dünyanın en yüksek kamu borcuna sahip olan ülkesi Japonya'da mali disiplini güçlendirmek amacıyla kamu harcamalarının azaltılması ve vergi oranlarının artırılması gündeme gelmişti.

Ekonominin kötü performansında ise, ihracat ve tüketimin zayıflaması etkili oldu. Japonya'nın ticaret fazlası 2004 yılında yüzde 16.7 oranında artarken, ihracatın üçte ikiden fazlası Çin ve ABD'ye yapıldı.

Amerika Birleşik Devletleri faiz artırımını ve vergi indirimini gündemine aldı. 2005 mali yılında 427 milyar dolar düzeyinde gerçekleşmesi beklenen ABD'nin bütçe açığının 2006 yılında dizginlenmesine çalışılacak. ABD'de 2006 mali yılı bütçe tasarısının temelini, vergi indirimlerinin ekonomik büyümeyi, destekleme planı oluşturuyor.

ABD Hazine Bakanı Snow, bütçe açıklarını hoş karşılamadıklarını belirterek, aşırı vergi indirimlerinin bütçe açıklarına yol açtığı görüşüne de katılmadığını ifade etti. Snow daha yüksek vergilerin bütçe açıklarını azaltmanın yöntemi olmadığını söyledi.

ABD Merkez Bankası (FED) Başkanı Alan Greenspan gerçekleştirilen faiz artırımlarına rağmen faiz seviyesinin hala düşük olduğunu söyledi.

Greenspan, sakin ve olumlu ekonomik koşulların sonsuza dek süreceğini sanmanın büyük bir hata olaca-

ğı uyarısında bulunarak, mali disiplinin gelecekte yaşanabilecek zorluklar için bir hazırlık olacağını ima etti.

Greenspan'ın faiz artırımlarının süreceğine işaret eden açıklaması, ABD'de tahvil fiyatlarını düşürürken Euro/dolar paritesinde de düşüşe yol açtı. Parite, açıklamanın ardından 1,2990'a kadar geriledi.

ABD Kongresi'nde bir konuşma gerçekleştiren Greenspan, ekonomiyle ilgili genelde olumlu değerlendirmelerde bulunurken, 2004 yılında ortaya konulan güçlü ekonomik büyümenin 2005 yılına da yansıtıldığını söyledi.

Greenspan, dolar faizi için son derece kritik öneme sahip enflasyon konusunda ise şunları söyledi:

“Enflasyon ve enflasyon beklentileri sıkı şekilde kontrol altında tutuluyor. Burada hızlanma ve yavaşlamalar, faiz artırımını politikamızın da hızlanma ve yavaşlamasına etki edecek.”

Greenspan, kısa vadeli (gösterge) faizlerde kaydedilen artışa rağmen uzun vadeli faizlerin ve reel faizlerin düşük kaldığını savunarak yatırımcıları bu konuda dikkatli davranmaya çağırdı.

ABD Merkez Bankası (FED), uzun yıllardır yüzde 1 olan dolar göstergesi faizini, geçen yıl Haziran ayında başlattığı çeyrek puanlık artırımlarla en son 2 Şubat'ta yüzde 2.5'e kadar yükseltmişti. FED'in faiz artırım kararı konusunda yetkili Açık Piyasa Komitesi'nin bir sonraki toplantısı, 22 Mart'ta gerçekleştirilecek.

Bütçe Gerçekleşmeleri

Bazı Konsolide Bütçe Gelirleri Kümülatif Gerçekleşmeleri	Ocak (Milyon YTL)			2005 Yılı Bütçe Hedefi
	2004	2005	Artış (yüzde)	
Gelirler	6.796	10.181	49.8	126.490
Genel Bütçe Gelirleri	6.553	10.072	53.7	124.330
Vergi Gelirleri	5.523	7.591	37.4	106.617
Gelir, Kar ve Ser. Kazanç üzerinden Alınan Vergiler	1.296	1.666	28.5	26.408
Gelir Vergisi	1.240	1.614	30.1	18.413
Gelir Vergisi Terkifatı	1.219	1.595	31.4	
Kurumlar Vergisi	56	52	-7.14	7.995
KVK Göre Alınan Geçici Vergi	14	22	57.1	
Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	140	177	26.4	1.267
Motorlu Taşıtlar Vergisi	163	447	174	2.100
Dahilde Mal ve Hizmetlerden Alınan Vergiler	2.885	4.301	49.0	53.586
Dahilde Alınan KDV	993	1.395	40.4	13.825
Özel Tüketim Vergisi	1.567	2.157	37.6	36.562
Banka ve Sigorta Muameleleri Vergileri	138	174	26.0	1.187
Mal ve Hizmetlerden Alınan Diğer Vergiler	161	302	87.5	
Dış Ticarettten Alınan Vergiler	924	1.070	15.8	20.314
İthalde Alınan KDV	858	981	14.3	18.699
Vergi Dışı Gelirler	929	2.121	128	1.012
Katma Bütçe Gelirleri	244	108	-55.7	2.160
Harcamalar	12.075	11.187	-7.35	155.628

EKONOMİK VERİLER

	2004	2003	2002	2001	2000	1999
GSMH (Cari fiyatlarla Trilyon TL)		356.681	275.032	176.484	125.596	78.283
GSMH (milyon dolar)		239.219	179.898	145.693	200.002	185.267
GSMH (Değişim Hızı 1987 fiyatlarıyla %)		5.9	7.9	-9.5	6.3	-6.1
Kişi başına GSMH (ABD Doları)		3.383	2.598	2.123	2.965	2.879
Üretim Endeksi	119.7	109.0	100.5	92.1	101	95.6
Toplam İhracat (Milyon/Dolar)	62.774	46.877	35.081	31.334	27.775	26.587
Toplam İthalat (Milyon/Dolar)	97.161	68.734	50.832	41.399	54.503	40.671
Dış Ticaret Dengesi (Milyon/Dolar)	-34.388	-21.856	-15.751	-10.065	-26.728	-14.084
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı %	64.6	68.2	69.0	75.7	51.0	65.4
İşsizlik Oranı (%)	10.0	10.3	10.6	8.5	6.6	7.7
İç Borç Stoku (Trilyon TL)	224.483	194.387	149.869	122.157	36.421	23.005
Dış Borç Stoku (Milyon/Dolar Yeni Tanım)	153.160	145.805	130.353	895	118.802	103.025
Konsolide Bütçe Dış Borç Stoku (Milyon/Dolar)	68.400	63.408	56.830	38.760	39.522	34.580
Cari İşlemler Dengesi (Milyon/Dolar)	-15.573	-6.808	-1.789	3.390	-9.819	-1.360

(Bin YTL)	2005		2004		2003
	11 Şubat	4 Şubat	31 Aralık	13 Şubat	26 Aralık
Emisyon	13.486.403	13.621.001	13.465.237	12.221.525	10.844.508
Para Arzı					
- M1	26.821.416	26.576.414	29.469.070	21.415.729	21.564.149
- M2	108.168.035	107.453.173	109.344.449	89.059.593	80.922.936
- M3	115.301.766	115.642.323	116.597.637	94.425.284	86.565.043
Yurtiçi Kaynaklı YTL. Mevduat	101.944.416	100.517.798	103.240.239	82.874.755	75.677.074
- Vadeli Tasarruf	68.284.853	68.080.950	66.705.794	57.571.080	50.174.043
- Vadesiz Tasarruf	7.077.301	6.935.817	8.348.626	5.159.217	5.853.366
- Vadeli Ticari	13.061.766	12.795.809	13.169.585	10.072.784	9.184.744
- Vadesiz Ticari	7.153.632	6.943.584	8.671.897	5.304.600	5.580.690
- Resmi Mevduat	6.366.864	5.761.638	6.344.337	4.767.074	4.884.231
Kredi Stoku	82.800.563	81.804.894	82.514.275	53.795.651	51.748.279
- Tüm Banka Kredileri	82.507.339	81.511.670	82.211.975	53.795.651	51.748.279
- M.B. Kredileri	293.224	293.224	302.300	0	0
Bank. El. Tah. ve Bono	113.440.044	114.133.270	113.944.740	104.189.319	97.459.504

Mevzuat Değişiklikleri

- 01 Şubat 2005** - 2005/8410 4760 Sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanununa Ekli (III) Sayılı Listede Yer Alan Mallarda Uygulanan Özel Tüketim Vergisi ile İlgili Karar
- Milli Emlak Genel Tebliği (Sıra No: 289)
- 04 Şubat 2005** - 2005/8413 İşverenlerin Elli veya Daha Fazla İşçi Çalıştırdıkları İşyerlerinde Çalıştırmaları Gereken Özürlü, Eski Hükümlü ve 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanununun Ek 1 inci Maddesinin (B) Fıkrası Kapsamındaki Terör Mağduru Çalıştırma Oranlarının Belirlenmesine İlişkin 8/3/2004 Tarihli ve 2004/6976 Sayılı Kararnamenin Eki Karar'ın, 1/1/2005 - 31/12/2005 Tarihleri Arasında da Uygulanmasına Dair Karar
- İşyeri Sağlık Birimleri ve İşyeri Hekimlerinin Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- İş Güvenliği ile Görevli Mühendis veya Teknik Elemanların Görev, Yetki ve Sorumlulukları ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- Damga Vergisi Kanunu Genel Tebliği (Seri No: 43)
- Harçlar Kanunu Genel Tebliği (Seri No
- 05 Şubat 2005** - 2005/8414 4760 Sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanununa Ekli (I) Sayılı Listede Yer Alan Mallarda Uygulanan Özel Tüketim Vergisi ile İlgili Karar
- Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsalarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- 08 Şubat 2005** - 5289 Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerine Bir Derece Verilmesi Hakkında Kanun
- 12 Şubat 2005** - Katma Değer Vergisi Mükelleflerinin Ödeme Kaydedici Cihazları Kullanmaları Mecburiyeti Hakkında Kanunla İlgili Genel Tebliği (Seri No: 63)
- Yapı, Tesis ve Onarım İşleri İhalelerinde Kullanılan Müteahhitlik Karneleri ve İş Bitirme Belgelerinin 2005 Yılına Ait Değerlendirme Katsayıları Hakkında Tebliğ
- 15 Şubat 2005** - Bilgi Edinme Hakkı ile İlgili Yıllık Rapor 2005/3 Sayılı Başbakanlık Genelgesi
- Mimarlık ve Mühendislik Hizmet Bedellerinin Hesabında Kullanılacak 2005 Yılı Yapı Yaklaşık Birim Maliyetleri Hakkında Tebliğ
- 20 Şubat 2005** - Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (Seri No:86)
- 25 Şubat 2005** - Katma Değer Vergisi Mükelleflerinin Ödeme Kaydedici Cihazları Kullanmaları Mecburiyeti Hakkında Kanunla İlgili Genel Tebliğ (Seri No:64)
- 26 Şubat 2005** - Özel Güvenlik Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları
- Özel Güvenlik Mali Sorumluluk Sigortası Tarife ve Talimatı
- 28 Şubat 2005** - Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği (Sıra No:22) (Kesin Hesap Kanunu Tasarılarına İlişkin Cetveller)
- Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No:345)

Vergi Takvimi

- 07.03.2005** - Şubat 2005 Dönemi Çeklere Ait Değerli Kağıtlar Vergisi Bildirimi ve Ödenmesi
- 09.03.2005** - 16-28 Şubat Dönemine Ait Noterlerce Yap. Makbuz Karşılığı Öde.Ait Bildirimlerin Verilmesi ve Ödenmesi
- 10.03.2005** - 16-28 Şubat Dönemine Ait Petrol ve Doğalgaz Ürünlerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 15.03.2005** - Gelir Vergisi Mart Beyanı
- 15.03.2005** - Gelir Vergisi (Gayri Menkul Sermaye İratları) Beyanı
- 15.03.2005** - Şubat 2005 Dönemi Özel İletişim Vergisi Beyanı ve Ödemesi
- 15.03.2005** - Şubat 2005 Dönemine Ait Gider Vergilerinin (BSMV) Beyanı ve Ödenmesi
- 15.03.2005** - Şubat 2005 Dönemine ait Kolalı Gazoz, Alkollü İçecekler ve Tütün Mamüllerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 15.03.2005** - Şubat 2005 Dönemine ait Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu Kesintisi Bildirimi ve Ödenmesi
- 15.03.2005** - Şubat 2005 Dönemine ait Motorlu Taşıtlarına İlişkin Özel Tüketim Vergisi (Tescile Tabi Olmayanlar) Beyanı ve Ödenmesi
- 15.03.2005** - Şubat 2005 Dönemine ait Dayanıklı Tüketim ve Diğer Mallara İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 21.03.2005** - Şubat 2005 Dönemine ait Kurumlar Vergisi Stopajı'nın Beyanı
- 21.03.2005** - Şubat 2005 Dönemine Ait Gelir Vergisi Stopajı'nın Beyanı
- 21.03.2005** - Şubat 2005 Dönemine ait Katma Değer Vergisinin Beyanı
- 21.03.2005** - İlan ve Reklam Vergisinin Beyanı ve Ödenmesi
- 21.03.2005** - Yarışma ve Çekilişler ile Futbol Müsabakalarına ait Müşterek Bahislerle İlgili Veraset ve İntikal Vergisinin Beyanı ve Ödenmesi
- 21.03.2005** - Şubat 2005 Dönemine ait Damga Vergisinin Beyanı
- 24.03.2005** - 1-15 Mart Dönemine Ait Noterlerce Yap. Makbuz Karşılığı Öde.Ait Bildirimlerin Verilmesi ve Ödenmesi
- 25.03.2005** - 1-15 Mart Dönemine ait Petrol ve Doğalgaz Ürünlerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 28.03.2005** - Şubat 2005 Dönemine ait Damga Vergisinin Ödenmesi
- 28.03.2005** - Şubat 2005 Dönemine ait Kurumlar Vergisi Stopajı'nın Ödenmesi
- 28.03.2005** - Şubat 2005 Dönemine Ait Gelir Vergisi Stopajı'nın Ödemesi
- 28.03.2005** - Şubat 2005 Dönemine ait Katma Değer Vergisinin Ödemesi
- 31.03.2005** - Gelir Vergisi 1.Taksit Ödemesi
- 31.03.2005** - Gelir Vergisi (Gayri Menkul Sermaye İratları) 1.Taksit Ödemesi

BİLANÇO

Şubat 2005 Kronoloji

01 Şubat Başbakan Erdoğan, ABD'yi Irak'taki seçim sürecinde Türkiye'nin hassas olduğu konulara duyarsız kalmakla suçladı.

02 Şubat Maliye Bakanı Kemal Unakıtan, sosyal güvenlik kurumlarının açığının 2004 yılında 19 katrilyon lira olduğunu açıkladı.

03 Şubat ABD Başkanı Bush İran halkına ayaklanma çağrısı yaptı.

04 Şubat Türkiye'nin ilk Vadeli İşlemler ve Opsiyon Borsası İzmir'de faaliyete geçti.

05 Şubat ABD Dışişleri Bakanı Rice Türkiye'ye gelerek çeşitli temaslarda bulundu.

06 Şubat Tsunami ve depremin vurduğu Güney Asya'yı ziyaret eden Başbakan Erdoğan, Endonezya'da incelemelerde bulundu.

07 Şubat İstanbul'da yoğun kar yağışı nedeniyle Atatürk Havalimanı 12 saat trafiğe kapandı.

08 Şubat Filistin Devlet Başkanı Mahmut Abbas ve İsrail Başbakanı Ariel Şaron ateşkes ilan etti.

09 Şubat Enerji Bakanlığı'nda ihalelere fesat karıştırdıkları iddiasıyla aralarında genel müdürler ve bürokratların da bulunduğu 11 kişi gözaltına alındı.

10 Şubat Üniversitelerden uzaklaştırılanlara 3 sınav hakkı tanıyan af düzenlemesi AKP tarafından TBMM'ne sunuldu.

11 Şubat Avrupa'nın en büyük bankası BNP Paribas ile TEB Finansal Hizmetler ortaklık sözleşmesi imzaladı.

12 Şubat Devlet Bakanı Şener, Türkiye'de 1 milyon kişinin gıda yoksulu, 18 milyon kişinin ise gıda ve gıda dışı yoksul olduğunu söyledi.

13 Şubat Irak seçim sonuçları açıklandı. Şiiiler oyların yüzde 48.1'ini alarak birinci oldular.

14 Şubat Suriye'nin ülkesinden çekilmesini isteyen eski

Lübnan Başbakanı Hariri uğradığı suikast sonucu öldürüldü.

15 Şubat Turizm Bakanı Erkan Mumcu Bakanlıktan ve AKP'den istifa etti.

16 Şubat Eski Başbakan Mesut Yılmaz'ın Yüce Divan'da yargılanmasına başlandı.

17 Şubat Başbakanlık Teftiş Kurulu 1996-1999 yıllarında Türkiye'ye deli dana hastalığı bulunan et girdiğini açıkladı.

18 Şubat Yunanistan ve Bulgaristan'ın baraj kapaklarını açması sonucu Meriç nehri taşıtı, Edirne'de bir çok bölge sular altında kaldı.

19 Şubat SSK hastaneleri Sağlık Bakanlığına devredildi..

20 Şubat KKTC'de genel seçimleri oyların yüzde 44.45'ini alan Başbakan Talat liderliğindeki CTP kazandı.

21 Şubat Erkan Mumcu'nun istifasıyla boşalan Kültür ve Turizm Bakanlığı'na Atilla Koç atandı.

22 Şubat NATO olağanüstü doruğunda ittifakın siyasi ve askeri rolünün güçlendirilmesi kararı çıktı.

23 Şubat AKP'nin yükseköğretimden atılan öğrencilere af getiren yasa teklifi Meclis'te kabul edildi.

24 Şubat CHP İstanbul Milletvekili Zülfü Livaneli ile AKP Hatay Milletvekili Mehmet Eraslan partilerinden istifa ettiler.

25 Şubat DİE, 2004 yılının son çeyreğinde kapasite kullanım oranının yüzde 81.7 olduğunu açıkladı.

26 Şubat İsrail-Filistin ateşkesinden sonra ilk intihar saldırısı gerçekleşti. 5 kişi öldü, 50 kişi yaralandı.

27 Şubat BDDK Başbakanı Bilgin bankalarda denetimin yabancılaştırılması taleplerine tepki gösterdi.

28 Şubat Irak'ta polis ve asker adaylarını hedef alan intihar saldırısında 125 kişi öldü, 148 kişi yaralandı.